

บทที่ 4

การเคลื่อนไหวคัดค้านการเปิดดำเนินงานของโรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมอินดีสตรี้ จังหวัดภูเก็ต

ในบทนี้จะกล่าวถึงเหตุการณ์ในการเคลื่อนไหวคัดค้านการเปิดดำเนินงานของโรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมอินดีสตรี้ จังหวัดภูเก็ต ที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยเริ่มตั้งแต่การเคลื่อนไหวในระยะแรกของประชาชนเพื่อให้บริษัทและรัฐชี้แจงถึงกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น การตอบสนองของรัฐต่อการเคลื่อนไหวของประชาชน การชุมนุมเพื่อคัดค้านการเปิดดำเนินงานของโรงงานฯ การแก้ไขปัญหาของรัฐ ตลอดจนความรุนแรงที่เกิดขึ้นในการชุมนุม ซึ่งทำให้การเปิดดำเนินงานของโรงงานฯ ต้องถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

4.1 การเคลื่อนไหวคัดค้านการเปิดดำเนินงานของโรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมอินดีสตรี้ จังหวัดภูเก็ต

4.1.1 การก่อตัวของการคัดค้าน

การเคลื่อนไหวคัดค้านโรงงานถลุงแทนทาลัมในจังหวัดภูเก็ตได้เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกในช่วงที่บริษัทไทยแลนด์แทนทาลัมอินดีสตรี้ จำกัด กำลังจดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทเมื่อปี 2522 แล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จนัก¹ จนกระทั่งปลายปี พ.ศ. 2528 การเคลื่อนไหวคัดค้านได้เริ่มต้นอีกครั้งเมื่อกลุ่มผู้สนใจปัญหาภูเก็ตซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มคนจากหลายสาขาอาชีพเช่น แพทย์ พยาบาล ทนายความ นักการเมืองท้องถิ่น นักหนังสือพิมพ์ และสมาชิกสหภาพแรงงาน มีข้อสงสัยว่า เหตุใดจึงมีบุคคลในบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัมอินดีสตรี้ จังหวัดภูเก็ต ได้มอบเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวนหนึ่งไปให้แก่วิทยาลัยครูภูเก็ตซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงบริเวณโรงงาน จึงทำให้เกิดคำถามตามมาว่า โรงงานแทนทาลัมมีความเป็นมาในการก่อตั้ง มีกระบวนการผลิตและมีมาตรการป้องกันมลพิษอย่างไร ทั้งนี้ในเบื้องต้นมีการตกลงกันว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงว่าโรงงานจะก่อให้เกิดปัญหามลพิษหรือไม่อย่างไร โดยการยื่นข้อเรียกร้องให้รัฐชี้แจง

---

¹“เบื้องหลังยุทธการเผา “แทนทาลัม” ใครคือมือที่ 3,” มติชนสุดสัปดาห์ 6 (6 กรกฎาคม 2529): 6.

ข้อเท็จจริงในเรื่องความปลอดภัยของโรงงานฯ และหากพบว่าเป็นอันตรายจริงก็จะดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลดังกล่าวแก่ประชาชนชาวภูเก็ตตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร²

จากนั้นกลุ่มคนดังกล่าวได้รับข้อมูลที่มาจากการลักลอบถ่ายเอกสารของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดภูเก็ตและข้อมูลของกรมวิทยาศาสตร์ทหารบก ระบุถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตแร่แทนทาลัมที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงโรงงาน ประชาชนกลุ่มดังกล่าวจึงได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้รับ โดยการให้นักวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในส่วนกลางตรวจสอบว่ากระบวนการผลิตของโรงงานนั้นเป็นอันตรายหรือไม่ ซึ่งผลปรากฏว่านักวิชาการได้ยืนยันถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นแน่นอน³

ในช่วงนี้การเคลื่อนไหวคัดค้านได้เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อ สมาคมตำบลรัชฎาซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ที่โรงงานแทนทาลัมตั้งอยู่นั้นได้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังจังหวัดภูเก็ตให้มีการชี้แจงกรณีที่มีการอนุญาตให้ตั้งโรงงานและต่อมาสภาตำบลเกาะแก้วซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ที่โรงงานจะปล่อยน้ำที่ระบายจากโรงงานลงสู่อ่าวสะพานที่อยู่ในพื้นที่ก็ได้ทำหนังสือถึงจังหวัดเช่นเดียวกัน โดยขอให้มีการชี้แจงถึงมาตรการรักษาความปลอดภัยในเรื่องน้ำทิ้งจากโรงงาน รวมไปถึงการที่กลุ่มเคลื่อนไหวในตอนแรกได้เรียกร้องให้มีการแถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมลภาวะจากโรงงานแทนทาลัม โดยได้เสนอให้มีการพบปะเจรจากันระหว่าง 3 ฝ่ายคือ ตัวแทนจากรัฐบาล ตัวแทนจากโรงงานและกลุ่มผู้สนใจปัญหาดังกล่าวในภูเก็ต โดยทางโรงงานจะส่งเจ้าหน้าที่ระดับบริหารและวิศวกรรวมทั้งตัวแทนของบริษัทที่ปรึกษามาชี้แจงร่วมกับนักวิชาการจากสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง⁴

²สัมภาษณ์ ชวลิต ฒ นคร, ประธานฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการต่อต้านมลภาวะเป็นพิษจังหวัดภูเก็ต, 20 กุมภาพันธ์ 2545.

³“เบื้องหลังยุทธการเผา “แทนทาลัม”ใครคือมือที่ 3,” มติชนสุดสัปดาห์ 6 : 6.

⁴กลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษและกลุ่มอื่นๆ, แทนทาลัมกับชะตากรรมชาวภูเก็ต: ความเป็นมาและความเป็นไปของโรงงาน กระแสคัดค้านจากเจ้าของเกาะ (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 12.

4.1.2 เหตุผลของคู่ขัดแย้ง

การคัดค้านการเปิดดำเนินการของโรงงานแทนทาลัมจังหวัดภูเก็ตเป็นความขัดแย้งระหว่างบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี จำกัด ซึ่งได้รับการอนุญาตจากรัฐในการสร้างโรงงานแยกแร่แทนทาลัมโดยใช้ตะกรันดีบุกเป็นวัตถุดิบ ซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตที่มีมูลค่ามหาศาล (ประมาณ 15,000 บาท ต่อ 1 กิโลกรัม⁵) อันจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้ประกอบการเองโดยตรงและรัฐในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศกับอีกฝ่ายหนึ่งคือประชาชนชาวภูเก็ตซึ่งหวาดกลัวถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตทั้งในแง่ชีวิต ความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมที่จะถูกทำลายหากโรงงานแทนทาลัมเปิดดำเนินการ อีกทั้งโรงงานดังกล่าวตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ดังนั้นหากเกิดความผิดพลาดหรืออุบัติเหตุจากกระบวนการผลิตจะส่งผลเสียหายอันใหญ่หลวงแก่ชาวภูเก็ตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ฝ่ายประชาชนชาวภูเก็ต

ความรู้ของกลุ่มผู้คัดค้านเกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากโรงงานแทนทาลัมนั้นเป็นเรื่องกระบวนการผลิตที่ใช้ตะกรันของการถลุงแร่ดีบุกกับแร่แทนทาลัม-โคล์มไบต์มาผสมเข้าด้วยกันแล้วนำมาบด จากนั้นนำไปผ่านขั้นตอนทางเคมีซึ่งต้องใช้กรดกัดจนกระทั่งเป็นสารละลายแล้วผ่านกระบวนการทางเคมีอีก 2-3 ขั้นตอนจึงจะได้ผลผลิตเป็นแร่ไนโอเบียมเพนทอกไซด์ แทนทาลัมเพนทอกไซด์และโปตัสเซียมฟลูออแทนทาลเลตที่ต้องการและจะเหลือกากจากกระบวนการแยกแร่ซึ่งจะนำไปล้างและถมในบ่อเก็บกากต่อไป โดยในกระบวนการผลิตดังกล่าวเชื่อว่าจะก่อให้เกิดอันตรายดังนี้⁶

ประการแรก อันตรายจากการบดวัตถุดิบ โดยในตะกรันแร่ดีบุกและแร่แทนทาลัม - โคล์มไบต์จะมีทอเรียมซึ่งเป็นสารกัมมันตภาพรังสีอยู่ด้วย เมื่อนำมาบดจะเกิดฝุ่นกัมมันตภาพรังสี

⁵“โรงงานแทนทาลัมจะกินเนื้อหรือกินกาก.” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 33 (7 กันยายน 2529): 25.

⁶“อันตรายในความรู้ของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูเก็ต,” ใน ชุมทอง“แทนทาลัม” (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2529), หน้า 38-40.

กระจายออกมา ผู้ที่สูดดมฝุ่นนี้เข้าไปจะทำให้ระบบการสร้างเม็ดเลือดและระบบประสาทถูกทำลาย ปอดและเนื้อเยื่อกระดูกผิดปกติและอาจทำให้เป็นมะเร็งได้

ประการที่สอง อันตรายจากกรดที่ใช้ กรดที่ใช้ในกระบวนการผลิตนั้นมีชนิดที่เป็นอันตรายอย่างมากซึ่งก็คือ กรดกัดแก้ว ทั้งนี้หากเป็นกรดที่เป็นชนิดความเข้มข้นสูงจะต้องเก็บไว้ในที่ซึ่งมีอุณหภูมิต่ำตลอดเวลาเพื่อป้องกันการระเหยเป็นไอ โดยโรงงานฯได้ใช้วิธีเก็บไว้ในชั้นใต้ดินและในความรู้ของประชาชนนั้น อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับโรงงานยูเนียนคาร์ไบด์ที่ประเทศอินเดียซึ่งก๊าซเมตทิลไอโซไซยาเนตรั่วก็ใช้วิธีการเก็บแบบเดียวกันนี้ อีกทั้งกรดดังกล่าวอาจจะเป็นอันตรายได้หากในระหว่างการขนส่งเกิดอุบัติเหตุขึ้นในจังหวัดภูเก็ต โดยทั้งปีโรงงานฯจะต้องขนส่งในปริมาณมากถึง 5,800 ตัน ซึ่งหมายความว่าหากเกิดข้อผิดพลาดขึ้นเพียงเล็กน้อยก็จะทำให้คนภูเก็ตตกอยู่ในอันตรายทันที

ประการที่สาม ฝนกรด ซึ่งเกิดจากกรดกำมะถันที่ใช้ในกระบวนการผลิต โดยจะทำให้เกิดก๊าซกำมะถันและก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ เมื่อสูดดมเข้าไปจะทำให้เวียนศีรษะ ตาลาย ที่ยิ่งไปกว่านั้นคือก๊าซนี้สามารถสะสมอยู่ในชั้นบรรยากาศทำให้ฝนที่ตกลงมามีสารนี้เจือปนหรือที่เรียกว่าฝนกรด ทั้งนี้จะให้ซึมลงสู่ใต้ดินทำให้น้ำบาดาลเป็นกรดและทำให้ต้นไม้ตายและในความรู้ของประชาชนนั้น ฝนกรดได้ทำให้ป่าไม้ของประเทศในยุโรปตะวันตกถูกทำลายเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในประเทศเยอรมนีตะวันตกซึ่งป่าไม้บริเวณที่มีโรงงานแทนทาลัมที่ใช้กระบวนการผลิตเดียวกับที่ประเทศไทยนั้นมีปัญหาฝนกรดอย่างรุนแรง

ประการที่สี่ กากที่เหลือจากการผลิตซึ่งฝังอยู่ในดิน โดยกากเหล่านี้มีสภาพเป็นกรดและมีสารกัมมันตภาพรังสีหลงเหลืออยู่ซึ่งอาจจะซึมลงสู่ใต้ดินและทำให้น้ำบาดาลเป็นพิษในที่สุด

ประการที่ห้า อันตรายจากแร่แทนทาลัม เนื่องจากเป็นสามารถรวมตัวกับออกซิเจนได้ง่ายมากซึ่งอาจจะระเบิดหรือลุกไหม้ได้ อีกทั้งกรดของแร่แทนทาลัมสามารถละลายตัวได้ง่ายในบรรยากาศที่มีความชื้นสูง ซึ่งจะทำให้เกิดควันพิษเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ทั้งนี้ประชาชนภูเก็ตเชื่อว่าอันตรายดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้จริง เนื่องจากมีกรณีตัวอย่างที่เป็นข่าวมากมายเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากหรือโรงงานอุตสาหกรรมทำลายสภาพแวดล้อม เช่น โรงงานไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ในสหภาพโซเวียตระเบิด โรงงานยูเนียนคาร์ไบด์ ในเมืองโกปาลประเทศอินเดียเกิดอุบัติเหตุสารพิษ

รั้วไหลออกสู่ภายนอกหรือฝนกรดจากโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศยุโรป เป็นต้น⁷ โดยประชาชนผู้เสี่ยงกับอันตรายไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง อีกทั้งมาตรฐานสากลที่ใช้อ้างอิงในเรื่องความปลอดภัยนั้นไม่ได้หมายถึงว่าไม่มีสารพิษเลย แต่หมายถึงไม่มีสารพิษในปริมาณที่เป็นอันตรายตามมาตรฐานสากลดังที่โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ใช้กันทั่วโลกโดยต่างก็เป็นโรงงานอุตสาหกรรมในทั่วโลกเช่นเดียวกันที่พบว่ามีปัญหาเรื่องมลพิษอยู่เสมอๆ รวมไปถึงเทคโนโลยีในการควบคุมมลพิษที่ทันสมัยที่สุด แต่ก็ห้ามไม่ให้อุบัติเหตุเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน⁸

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อประชาชนถามถึงความปลอดภัยในระหว่างการขนส่งสารเคมีที่ใช้ในการผลิตซึ่งต้องใช้เส้นทางในการขนส่งผ่านบริเวณชุมชนในจังหวัด หากเกิดอุบัติเหตุขึ้นทางบริษัทได้มีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุหรือไม่อย่างไร แต่ประชาชนได้รับคำชี้แจงจากบริษัทว่า อุบัติเหตุในระหว่างการขนส่งสารเคมีอยู่ในความรับผิดชอบของบริษัทสยามแก๊สผู้รับจ้างขนส่ง ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของบริษัท ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการตอบดังกล่าวของบริษัทเป็นการปฏิเสธความรับผิดชอบ⁹

ฝ่ายบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี จำกัด¹⁰

โดยทางฝ่ายบริษัทได้ยืนยันถึงความปลอดภัยของกระบวนการผลิตในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะขั้นตอนการผลิตหรือการควบคุมมลพิษทั้งทางน้ำและทางอากาศ ซึ่งได้ให้บริษัทต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เหล่านี้โดยตรงมาเป็นผู้ก่อสร้างและออกแบบ โดยเฉพาะการลงทุนในด้านการป้องกันมลพิษแต่เพียงอย่างเดียวถึง 200 ล้านบาท เพื่อให้มีความถูกต้องตามข้อบังคับของกฎหมายในทุกหน่วยงานของทางราชการ ทั้งกรมโรงงานอุตสาหกรรม

⁷ สุภาภรณ์ จรัสพัฒน์, "วีรกรรมภูเกิด แทนทาลัมรำลึก(?)", มติชนสุดสัปดาห์ 6 (10 สิงหาคม 2529): 19.

⁸ "อันตรายในความรับรู้ของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูเกิด," ใน ชุมทอง"แทนทาลัม". หน้า 39.

⁹ สัมภาษณ์ นารี แซ่ตั้ง, ผู้ปฏิบัติงานคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 14 สถาบัน, 9 มีนาคม 2545.

¹⁰ "เสียงจากโรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมฯ," ใน ชุมทอง"แทนทาลัม". หน้า 19.

กรมทัพยากรธรณี สถาบันสภาพแวดล้อมแห่งชาติ ฯลฯ แม้ว่าการลงทุนดังกล่าวในความเป็นจริงแล้วจะไม่เกิดปัญหาด้านมลพิษขึ้นเลยก็ตาม

นอกจากนี้โรงงานแทนทาลัมซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดภูเก็ตโดยที่มีพนักงานและเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นคนภูเก็ตอยู่แล้ว จึงมีความห่วงใยในการรักษาให้ภูเก็ตเป็นเมืองสะอาดปลอดมลพิษเช่นเดียวกับคนภูเก็ตโดยทั่วไปอยู่แล้ว อีกทั้งโรงงานแห่งนี้ยังเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่คนภูเก็ตด้วยอีกทางหนึ่ง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการสร้างเศรษฐกิจและสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดด้วย

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงเป็นความไปด้วยกันไม่ได้ระหว่างความหวาดกลัวว่าตนจะไม่ปลอดภัยจากโรงงาน โดยเชื่อว่าอุบัติเหตุสามารถเกิดขึ้นได้แม้ว่าจะมีการป้องกันที่ดีเพียงใดก็ตาม เนื่องจากหากเกิดอุบัติเหตุขึ้นจากโรงงานที่มีความเสี่ยงสูงเพียงครั้งเดียวหมายถึงชีวิตของคนภูเก็ตต้องตกอยู่ในอันตราย ซึ่งสามารถเห็นได้จากกรณีตัวอย่างที่โรงงานอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูงต่างๆเกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้งและแต่ละครั้งมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก รวมไปถึงประสบการณ์ที่มีต่อรัฐและนายทุนในเรื่องการทำลายสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา

ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งยืนยันว่ามีความปลอดภัยเพียงพอเนื่องจากมีมาตรการในการป้องกันเป็นอย่างดีแล้ว อุบัติเหตุสามารถป้องกันได้ถ้ามีเทคโนโลยีในการควบคุมที่ดีพอและที่สำคัญโรงงานฯได้ผ่านกระบวนการพิจารณาอนุมัติจากหน่วยงานต่างๆของรัฐที่รับผิดชอบแล้ว สิ่งต่างๆเหล่านี้จึงสามารถเป็นหลักประกันความปลอดภัยได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในครั้งนี้นั้นและเป็นไปอย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่เคยมีมาในจังหวัดภูเก็ตด้วย (ประกอบไปด้วยประชาชนผู้คัดค้านเกือบหนึ่งแสนคนตลอดระยะเวลาของการคัดค้าน¹¹ จากจำนวนประชากรในปี 2529 ทั้งสิ้น 150,295 คน¹²) เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นความตายของคนภูเก็ตจำนวนมาก แม้ว่าโรงงานจะตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลก็ตามแต่ก็อยู่ในบริเวณที่ติดต่อกับเขตเทศบาล รวมไปถึงการคัดค้านในกรณีอื่นๆที่ผ่านมาเป็นเพียงความขัดแย้งเฉพาะชุมชนเช่น การคัดค้านการ

¹¹"กรณีประท้วงการสร้างโรงงานถลุงแร่แทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต," สยามจดหมายเหตุ 11 (6-12 มิถุนายน 2529): 632-633.

¹²สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดสถิติรายปีประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2530), หน้า 31.

ขออนุญาตทำเหมืองแร่ในบริเวณอ่าวสะป่าซึ่งถูกประท้วงโดยประชาชนและชาวประมงเฉพาะในบริเวณ หรือในกรณีการคัดค้านการทำเหมืองแร่ที่อ่าวป่าตองซึ่งถูกคัดค้านโดยผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและประชาชนจำนวนหนึ่ง เป็นต้น

4.1.3 การแสดงบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของรัฐ

เมื่อจังหวัดได้รับหนังสือร้องเรียนจากสภาตำบลทั้งสองแห่งในช่วงปลายเดือนมกราคม 2529 ต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2529 จังหวัดจึงได้ส่งมอบเอกสารเกี่ยวกับโรงงานฯให้กับ พ.ต.พิมล ประเสริฐ ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง นายกาจ รักษ์มณี ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย และนายบำเรง ศรีสมบุรณ์ ผู้ตรวจการสำนักนายกรัฐมนตรี ต่อมาเจ้าหน้าที่ในสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติออกมาชี้แจงว่า การแยกแร่ดังกล่าวเป็นเทคโนโลยีระดับสูงซึ่งทางโรงงานฯยังไม่มีข้อมูล โดยได้ขอข้อมูลจากทางโรงงานมาก่อนหน้านี้แล้วเป็นเวลาหลายเดือน คาดว่าโรงงานจะสามารถจัดส่งให้ได้ในอีกประมาณ 1-2 เดือนข้างหน้า¹³

จากนั้นหน่วยงานรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เริ่มออกมาแสดงทัศนคติต่อปัญหาเรื่องความปลอดภัยของโรงงาน เริ่มตั้งแต่ นายประพาส ธนะกุล ผู้อำนวยการกองสิ่งแวดล้อมโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เปิดเผยมต่อสื่อมวลชนว่า กรมฯได้ตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับมาตรการป้องกันอันตรายของโรงงานฯแล้วพบว่ามาตรการในป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายจากกระบวนการผลิตน่าจะเป็นไปได้ เนื่องจากเป็นกระบวนการผลิตในระบบปิด อีกทั้งโรงงานฯแบบเดียวกันนี้ซึ่งมีในประเทศเยอรมนีตะวันตกนั้นตั้งในแหล่งชุมชนแต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีปัญหาในเรื่องมลพิษแต่อย่างใด¹⁴

¹³กลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษและกลุ่มอื่นๆ, แทนทาลัมกับชะตากรรม ชาวภูเก็ต: ความเป็นมาและความเป็นไปของโรงงาน กระแสคัดค้านจากเจ้าของเกาะ, หน้า 12-13.

¹⁴“แทนทาลัม...มันมาอย่างไรก่อนถึงจุดจบอันเศร้าใจ,” มติชนสุดสัปดาห์ 6 (29 มิถุนายน 2529): 6.

ส่วนเจ้าหน้าที่ในสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนว่า ทางสำนักงานฯไม่สามารถตรวจสอบโรงงานได้เต็มที่เพราะกำลังผลิตของโรงงานไม่เข้าข่ายตามประกาศของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งกำหนดไว้ว่าโรงงานที่มีกำลังการผลิต 50 ตันต่อวันขึ้นไปต้องทำรายงานให้สำนักงานฯทราบ แต่โรงงานนี้มีกำลังการผลิตเพียงแค่ 1 ตันต่อวัน แต่เมื่อทางสำนักได้ทำหนังสือถึงกรมโรงงานอุตสาหกรรมให้พิจารณาให้รอบคอบ กลับปรากฏว่ากรมฯได้ออกใบอนุญาตตั้งโรงงานไปแล้ว¹⁵

ต่อมานายสนอง รอดโพธิ์ทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต ให้สัมภาษณ์ว่าไม่แน่ใจว่าโรงงานฯจะควบคุมมลพิษได้ เพราะนักวิชาการของกระทรวงอุตสาหกรรมเองบางคนมีความเห็นว่าน่าจะศึกษาผลกระทบก่อนตั้งโรงงานว่าปลอดภัยเพียงพอหรือไม่ แต่ทางฝ่ายโรงงานฯไม่ยินยอม โดยอ้างว่าติดต่อกินูกู้ได้แล้ว หากมีการรอกการวิจัยผลกระทบจะทำให้เสียเวลานานและเสียดอกเบี้ยด้วย แต่กลับให้สร้างโรงงานฯโดยอ้างว่าทำวิจัยไม่ได้ถ้าไม่มีเทคโนโลยีหรือหมายถึงการสร้างโรงงานฯก่อนแล้ววิจัยในภายหลัง¹⁶

จากนั้นนายพิศาล คงสำราญ อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมจึงออกมายืนยันเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2529 ว่า กรมฯได้มีการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนแล้วสรุปว่าโรงงานแทนทาลัมมีความปลอดภัยเพียงพอและไม่เป็นอันตรายอย่างแน่นอน¹⁷

ต่อมาพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้ออกมากล่าวถึงปัญหาโรงงานแทนทาลัมเป็นครั้งแรกในวันที่ 10 มีนาคม 2529 โดยกล่าวว่ารัฐบาลได้มอบหมายให้นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้พิจารณาเรื่องนี้ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใดและขอให้ประชาชนอย่าเข้าใจว่ารัฐบาลไม่สนใจ ต่อมาสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดภูเก็ตได้เตรียมการให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหามลพิษของโรงงานฯขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม 2529 เพื่อให้เกิดความกระจ่าง โดยมีกำหนดจะเชิญเลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม

¹⁵ กลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษและกลุ่มอื่นๆ, แทนทาลัมกับชะตากรรมชาวภูเก็ต: ความเป็นมาและความเป็นไปของโรงงาน กระแสคัดค้านจากเจ้าของเกาะ, หน้า 14.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

¹⁷ "แทนทาลัม...มันมาอย่างไรก่อนถึงจุดจบอันเศร้าใจ," มติชนสุดสัปดาห์, 6: 6.

เลขาธิการสภาวิจัยแห่งชาติ อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ประธานชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม และกรรมการผู้จัดการบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัม อินดัสตรี จำกัดมาร่วมอภิปราย แต่ในที่สุดได้ยกเลิกการอภิปรายดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าได้ปรึกษากับผู้ใหญ่อแล้วเห็นว่ายังไม่พร้อมจึงขอยกเลิก¹⁸

จนกระทั่งในวันที่ 29 เมษายน 2529 นายเจน บุญส่ง รองอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม แสดงความคิดเห็นในกรณีนี้ว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กรมฯ ได้ติดตามดูแลเรื่องนี้มาโดยตลอด โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมมลพิษ แต่เนื่องจากการติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ ของทางโรงงานยังไม่เสร็จเรียบร้อย จึงยังไม่สามารถสรุปผลได้ แต่จากการศึกษารายงานของทางโรงงานพบว่า มีความปลอดภัยสูงพอสมควร อย่างไรก็ตามหากตรวจสอบพบว่ามีข้อบกพร่องทางกรมฯ จะดำเนินการตามกฎหมายทันที จากนั้นในวันที่ 7 พฤษภาคม 2529 อุตสาหกรรมจังหวัดภูเก็ตได้เปิดเผยว่าเท่าที่ตรวจสอบพบว่า ระบบกำจัดมลภาวะของโรงงานมีประสิทธิภาพสูงมาก คิดว่าไม่น่าจะเกิดอันตราย ในขณะที่ พ.อ. สมชาย หิรัญกิจ ผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แสดงความวิตกว่าโรงงานฯ อาจจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตได้ เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศสหภาพโซเวียตและในประเทศอินเดียที่ผ่านมาทำให้ทั่วโลกหวาดกลัวอุบัติเหตุจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงเป็นอย่างมากและเท่าที่ทราบยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีที่ใช้ในการผลิตตลอดจนกระบวนการในการผลิตว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่อย่างไร¹⁹

ความพยายามของจังหวัดในการเปิดอภิปรายชี้แจงข้อเท็จจริงระหว่างนักวิชาการ ตัวแทนโรงงานและประชาชนประสบความสำเร็จในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม 2529 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตได้มีคำสั่งให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดทำหนังสือเชิญประชุมที่ ภก 0072/ว 6992 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2529 เรื่องขอเชิญเข้าฟังการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับโรงงานถลุงแร่แทนทาลัม โดยเชิญหัวหน้าส่วนราชการทุกส่วน นายอำเภอทุกคน นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองภูเก็ต หัวหน้าส่วนราชการส่วนกลางจังหวัดภูเก็ตและหัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจทุกหน่วย สื่อมวลชนทุกแขนง มูลนิธิ สมาคมตลอดจนธุรกิจเอกชนทุกหน่วยมาร่วมรับฟัง โดยกำหนดให้มีการประชุม

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6-7.

¹⁹ กลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษและกลุ่มอื่นๆ, แทนทาลัมกับชะตากรรมชาวภูเก็ต: ความเป็นมาและความเป็นไปของโรงงาน กระแสคัดค้านจากเจ้าของเกาะ, หน้า 20.

ชี้แจงในวันที่ 19 พฤษภาคม 2529 เวลา 10.00 น. ณ ศาลาประชาคมจังหวัดภูเก็ต²⁰ อย่างไรก็ตาม ในที่ประชุม เจ้าหน้าที่ของกรมโรงงานอุตสาหกรรมไม่สามารถชี้แจงให้ประชาชนที่มาร่วมประชุม ได้รับความกระจ่างชัดได้ เนื่องจากเมื่อถูกถามว่ามีหลักประกันอะไรบ้างว่าจะไม่เป็นอันตราย แต่ เจ้าหน้าที่ของกรมฯกลับไม่สามารถให้คำตอบได้²¹

ปฏิบัติการของบริษัทต่อการประท้วง²²

ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2529 นายอาทร ต่องวัฒนา กรรมการบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัม อินดัสตรี จังหวัดภูเก็ต ได้ออกมาชี้แจงว่าเริ่มแรกบริษัทมีโครงการที่จะตั้งโรงงานที่จังหวัดระยอง แต่เปลี่ยนมาเป็นภูเก็ตเนื่องจากเชื่อว่าจะทำให้จังหวัดมีการจ้างงานและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังได้ตอบโต้กระแสการคัดค้านของประชาชนว่า “คนที่พูดให้เกิดผลเสียบรรยากาศนั้นไม่รู้จริงทั้งสิ้น” พร้อมทั้งนายธรรมเรศน์ สุวรรณภานู ผู้จัดการฝ่ายบุคคลของบริษัทออกมาชี้แจงว่า บริษัทพร้อมชี้แจงถึงกระบวนการผลิตของโรงงานให้แก่ทุกฝ่ายที่สนใจ หลังจากนั้นไม่นานบริษัทได้ออกเอกสารสองฉบับ โดยในฉบับแรกเป็นการชี้แจงเพื่อแก้ข้อกล่าวหาและฉบับที่สองเกี่ยวกับ กระบวนการผลิตของโรงงานเนื้อหาของเอกสารดังกล่าวโดยสรุปมีดังนี้

1. ผู้ถือหุ้นของบริษัทส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในเกาะภูเก็ต เพราะฉะนั้น “เราจะไม่ทำบ้านของเราเองสกปรกเป็นอันขาด”
2. การเปิดโรงงานจะทำให้มีการจ้างแรงงานมากขึ้นในจังหวัดภูเก็ต ทั้งแรงงานไร้ฝีมือและระดับที่สูงกว่านั้น โดยจะมีการจ้างแรงงานเต็มที 400 คน
3. โรงงานจะไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ท่องเที่ยวแต่อย่างใด กลับเป็นการส่งเสริมเสียด้วยซ้ำ เพราะคนที่มาติดต่อกับบริษัทย่อมใช้บริการอาหารและที่พักในจังหวัดภูเก็ต
4. การทำธุรกิจของบริษัทจะทำให้เงินหมุนเวียนเข้าจังหวัดมากขึ้น

²⁰วิจิตร สงวนศักดิ์, จลาจลแทนทาลัม 23 มิ.ย. 29 (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 25-27.

²¹สนอง รอดโพธิ์ทอง, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

²²กลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษและกลุ่มอื่นๆ, แทนทาลัมกับชะตากรรมชาวภูเก็ต: ความเป็นมาและความเป็นไปของโรงงาน กระแสคัดค้านจากเจ้าของเกาะ. หน้า 14-21.

5. เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของโรงงาน บริษัทฯได้เน้นถึงความทันสมัยของเครื่องมือที่ใช้ นอกจากนี้ยังเป็นโรงงานที่สร้างได้ตามมาตรฐานอังกฤษและเยอรมันโดยมีระบบป้องกันและกำจัดมลภาวะสูงถึง 200 ล้านบาทและยังได้ปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของทางราชการทุกประการ

จากนั้นในเดือนเมษายน 2529 นายธรรมเรศน์ สุวรรณภานู ได้เป็นตัวแทนของบริษัทฯ ออกมาชี้แจงอีกครั้งด้วยการบรรยายเรื่อง “แทนตาลัม เป็นภัยต่อชาวภูเก็ตจริงหรือ” ให้สโมสรโรตารีฟิง ณ โรงแรมเพิร์ล จังหวัดภูเก็ต โดยย้ำถึงความปลอดภัยของโรงงานโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมกรดไฮโดรฟลูออริกที่ว่าการสร้างกำแพงและเหล็กที่แน่นหนา อีกทั้งกล่าวว่า น้ำทิ้งจากโรงงานสะอาดกว่าน้ำภายนอกด้วย นอกจากนี้ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2529 นายธรรมเรศน์ สุวรรณภานู ยังได้ไปเป็นองค์ปาฐกเรื่อง “โรงถลุงแร่ไทยแลนด์แทนตาลัม” ในงานเลดีไนท์ของสโมสรรไลออนส์ จังหวัดภูเก็ตอีกด้วย

ดังนั้นวิธีการของบริษัทฯในการชี้แจงกับประชาชนจึงเป็นในรูปของการชี้ให้เห็นถึงความปลอดภัยที่ขึ้นอยู่กับการมีระบบเทคโนโลยีขั้นสูงที่สามารถควบคุมปัญหามลพิษได้ตามมาตรฐานสากลและของทางราชการ ดังนั้นหากไม่เชื่อมั่นในความปลอดภัยดังเช่นที่โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหลายในโลกใช้อยู่แสดงว่าไม่มีความรู้ในเรื่องความปลอดภัยเพียงพอ รวมไปถึงการนำประโยชน์ในทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นต่อจังหวัดภูเก็ตในอนาคตมาเป็นข้อดีของการมีโรงงานในภูเก็ต แต่ปฏิกิริยาของประชาชนต่อคำชี้แจงของโรงงานกลับเห็นว่า การที่โรงงานมีระบบเทคโนโลยีขั้นสูงหมายถึงโรงงานมีอันตรายมากจึงต้องอาศัยระบบรักษาความปลอดภัยที่มีราคาแพง²³ หรือในส่วนของผลประโยชน์ที่จะตามมาในอนาคตนั้นเป็นเรื่องที่มองไม่เห็นจึงไม่สำคัญไปกว่าความเป็นความตายของประชาชนหากโรงงานเปิดดำเนินการ²⁴

²³“สัมภาษณ์นายเสริมศักดิ์ ปิยธรรม ประธานคณะกรรมการประสานงานต่อต้านมลภาวะเป็นพิษจังหวัดภูเก็ต: โรงงานแทนตาลัมดำเนินการโดยปิดบังประชาชนมาตลอด,” มติชนสุดสัปดาห์ 6 (6 กรกฎาคม 2529): 11.

²⁴สัมภาษณ์ เรวุฒิ จินดาพล, ประชาชนชาวภูเก็ตและผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดภูเก็ต พรรคพลังใหม่, 7 กุมภาพันธ์ 2545.

4.1.4 การเคลื่อนไหวคัดค้านของประชาชนชาวภูเก็ต

กลุ่มแกนนำในการเคลื่อนไหวคัดค้าน

การเคลื่อนไหวคัดค้านการเปิดดำเนินงานของโรงงานแทนทาลัมเกิดขึ้นภายใต้การนำของกลุ่มผู้สนใจปัญหาภูเก็ตซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นจากหลายสาขาอาชีพและกำหนดในตำบลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยได้ทำหน้าที่ในการเรียกร้องให้ทางจังหวัดมีการชี้แจงข้อเท็จจริงเรื่องมาตรการควบคุมความปลอดภัยจากโรงงานฯมาตั้งแต่ปลายเดือนมกราคม 2529

อย่างไรก็ตามในระหว่างที่เรียกร้องมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วปรากฏว่ามีตัวแทนของหน่วยงานในภาครัฐและตัวแทนของทางโรงงานได้ออกมาแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ต่อกรณีการตั้งโรงงานแทนทาลัม ในระหว่างนี้เองได้มีกลุ่มนักศึกษาภูเก็ต 24 สถาบันได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวด้วยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องปัญหามลพิษด้วยการจัดกิจกรรม นิทรรศการและจัดฉายสไลด์เกี่ยวกับปัญหามลพิษของโรงงานที่โรงเรียนพิบูลย์สวัสดิ์ในช่วงปลายเดือนมีนาคม 2529²⁵ (โดยที่นายโชติ ตั้งวินิต ซึ่งเป็นประธานกลุ่มนักศึกษาภูเก็ต 24 สถาบันนั้นเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้สนใจปัญหาภูเก็ตที่เคลื่อนไหวเป็นกลุ่มแรกในปลายปี 2528 ด้วย²⁶) โดยตกลงกับกลุ่มผู้สนใจปัญหาภูเก็ตให้เป็นผู้เชิญชวนประชาชนชาวภูเก็ตที่สนใจมาร่วมกิจกรรมดังกล่าว²⁷

ต่อมาในช่วงกลางเดือนเมษายน 2529 กลุ่มนักศึกษาได้จัดกิจกรรมฉายสไลด์มลภาวะเป็นพิษของโรงงานในต่างประเทศอีกครั้งที่สหภาพเหมืองแร่ 12 ธ.ค. โดยได้ตั้งคำถามให้ประชาชนที่มารับฟังว่า รัฐมีหลักประกันอะไรบ้างในเรื่องมลพิษจากโรงงานฯ รัฐมีความสามารถเพียงใดใน

²⁵ กลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษและกลุ่มอื่นๆ, แทนทาลัมกับชะตากรรมชาวภูเก็ต: ความเป็นมาและความเป็นไปของโรงงาน กระแสคัดค้านจากเจ้าของเกาะ. หน้า 18.

²⁶ สัมภาษณ์ ชวลิต ณ นคร, ประธานฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการต่อต้านมลภาวะเป็นพิษจังหวัดภูเก็ต, 20 กุมภาพันธ์ 2545.

²⁷ "สัมภาษณ์นายเสริมศักดิ์ ปิยธรรม ประธานคณะกรรมการประสานงานต่อต้านมลภาวะเป็นพิษจังหวัดภูเก็ต: โรงงานแทนทาลัมดำเนินการโดยปิดบังประชาชนมาตลอด," มติชนสุดสัปดาห์. 6: 10.

การควบคุมมลพิษของโรงงานฯ ซึ่งประชาชนที่มาฟังก็ตอบว่า ไม่มีทางที่รัฐจะควบคุมได้²⁸ ภายหลังจากจัดกิจกรรมฉายสไลด์ครั้งที่สอง จึงมีการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่เคลื่อนไหวอย่างเป็นทางการขึ้นภายใต้ชื่อว่า “กลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษ” โดยมีนโยบายหลักของกลุ่มคือ ระบุให้มีเปิดโรงงานแทนทาลัมและให้รัฐบาลเพิกถอนใบประกอบกิจการของโรงงานแทนทาลัม²⁹ โดยที่ประชุมได้มีมติเลือกให้นายเสริมศักดิ์ ปิยธรรม ซึ่งเพิ่งลงมาประกอบอาชีพเป็นทนายความที่จังหวัดภูเก็ตเมื่อประมาณปี 2528 ให้เป็นประธานกลุ่มประสานฯ ด้วยเหตุผลว่า เป็นนักกฎหมายน่าจะรู้ระเบียบข้อบังคับของทางราชการดีและน่าจะจะเป็นประโยชน์ในส่วนของการทำงานเคลื่อนไหวมากกว่าบุคคลอื่น³⁰

ต่อมากลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษได้ติดต่อให้กลุ่มนักศึกษาภูเก็ต 24 สถาบัน ให้ส่งข้อมูลเกี่ยวกับโรงงานแทนทาลัมมาให้ทางกลุ่มประสานฯ เพื่อที่จะเผยแพร่ให้ประชาชนภูเก็ตทราบโดยทั่วกัน โดยการปราศรัยตามชุมชนต่างในจังหวัดเกือบทุกตำบล นอกจากนี้ภายหลังจากปราศรัยแต่ละครั้งจะให้ประชาชนที่มาจับฟังแสดงความคิดเห็นคัดค้านโรงงานโดยการลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย ต่อมาช่วงปลายเดือนพฤษภาคม 2529 ทางกลุ่มประสานฯ ยังได้จัดให้มีการจัดฉายภาพยนตร์เรื่องวันนิวเคลียร์ล้างโลก ณ โรงภาพยนตร์พิทักษ์เพื่อหาทุนมาดำเนินการเคลื่อนไหวของกลุ่มด้วย³¹

นอกจากนี้ แนวร่วมในการคัดค้านได้ขยายตัวมากขึ้น จากที่มีกลุ่มที่ดำเนินการเคลื่อนไหวเพียง 2 กลุ่มได้ขยายตัวเป็นกลุ่มต่างๆที่คัดค้านอีกถึง 9 กลุ่มด้วยกันได้แก่ กลุ่มตลาดสด

---

²⁸ สัมภาษณ์ เสริมศักดิ์ ปิยธรรม, ประธานกลุ่มประสานงานต่อต้านมลภาวะเป็นพิษ, 19 กุมภาพันธ์ 2545.

²⁹ อำนวย คุ่มบ้าน, “บันทึกคำให้การของผู้ร้องทุกข์ ผู้กล่าวโทษ หรือ พยาน,” สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต, 5 กรกฎาคม 2529, ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมาย จ. 43 โจทก์ อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

³⁰ สัมภาษณ์ เสริมศักดิ์ ปิยธรรม, ประธานกลุ่มประสานงานต่อต้านมลภาวะเป็นพิษ, 19 กุมภาพันธ์ 2545.

³¹ อำนวย คุ่มบ้าน, “บันทึกคำให้การของผู้ร้องทุกข์ ผู้กล่าวโทษ หรือ พยาน,” สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต, 5 กรกฎาคม 2529, ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมาย จ. 43 โจทก์ อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

กลุ่มบางเหนือว กลุ่มสามกอง กลุ่มเกาะแก้ว กลุ่มรัชฎา กลุ่มวิจิตร กลุ่มอาจารย์วิทยาลัยครูภูเก็ต กลุ่มอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคภูเก็ต และคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 14 สถาบัน³² ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาจากส่วนกลางที่เข้ามามีบทบาทในการเคลื่อนไหวด้วยเนื่องจากการได้รับการร้องเรียนจากกลุ่มนักศึกษาภูเก็ต 24 สถาบันในเรื่องโรงงานฯ โดยคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 14 สถาบันมีบทบาทในด้านการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกรณีดังกล่าว ซึ่งในขณะนั้นประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการตั้งโรงงานฯแล้ว³³

เหตุผลที่ทำให้ประชาชนคัดค้านการเปิดดำเนินการโรงงานของโรงงานฯ

ประการแรก ประชาชนทั่วไปไม่มีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของรัฐในการควบคุมปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือมีทัศนคติในแง่ลบต่อความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติอยู่ก่อนแล้วซึ่งส่งสมมาจากประสบการณ์โดยตรงที่ผ่านมาด้วยตนเอง ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจและความไม่เชื่อถือกลไกในการอนุรักษ์ธรรมชาติของรัฐ³⁴ ในกรณีโรงงานแทนทาลัม ประชาชนจึงไม่เชื่อว่ารัฐจะสามารถป้องกันอันตรายจากมลภาวะได้ทั้งหมด โดยให้เหตุผลว่าแม้แต่โรงงานขนาดเล็กซึ่งไม่ใช่เทคโนโลยีขั้นสูง เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่สามารถจะควบคุมปัญหาพิษได้ เช่น โรงงานปลาปน โรงงานน้ำปลาซึ่งส่งกลิ่นรบกวนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงโรงงานมาโดยตลอด³⁵

ประการที่สอง หน่วยงานของรัฐไม่สามารถยืนยันได้ว่า โรงงานแทนทาลัมมีความปลอดภัยจริง แม้ว่าจะมีการเรียกร้องให้มีการชี้แจงมาเป็นเวลาหลายเดือนแต่ก็ไม่สามารถชี้แจงได้

³²วิจิตร สงวนศักดิ์, จลาจลแทนทาลัม 23 มิ.ย. 29, หน้า 27-28.

³³สัมภาษณ์ นารี แซ่ตั้ง, ผู้ปฏิบัติงานคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 14 สถาบัน, 9 มีนาคม 2545.

³⁴เยาวนิจ กิตติธรรกุล, “ความแปลกแยกกับการเข้าร่วมการคัดค้านปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชน ศึกษากรณีโรงงานแทนทาลัมที่ภูเก็ต” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 102.

³⁵ไวทิสย์ สมุทรกลิน และเพ็ญพักตร์ ทองแท้, การสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมเคมี: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานแทนทาลัม จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2529 (ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2531), หน้า 56-70.

ประการที่สาม ประชาชนไม่เชื่อถือคำชี้แจงเรื่องความปลอดภัยของโรงงานเนื่องจากในรายงานการขออนุญาตตั้งโรงงานมีการรายงานเท็จเรื่องข้อมูลระยะห่างจากชุมชน ดังนั้นประชาชนจึงเชื่อว่า หากโรงงานสามารถหลอกลวงรัฐได้ก็สามารถหลอกลวงประชาชนได้เช่นเดียวกัน³⁶

ประการที่สี่ มาตรการรักษาความปลอดภัยตามคำชี้แจงของโรงงานในเรื่องการเก็บกรดกัดแก้วนั้น ใช้วิธีเก็บในบ่อดินซึ่งมีกำแพงเหล็กและคอนกรีตก็เป็นวิธีการเก็บรักษาสารเคมีอันตรายของโรงงานโดยทั่วไปอยู่แล้วแม้ว่าจะอ้างถึงความปลอดภัยจากวิธีการดังกล่าวแต่ในกรณีของก๊าซที่รั่วไหลออกมาคร่าชีวิตผู้คนที่เมืองโกปาลันนั้นก็ใช้วิธีการเก็บสารเคมีแบบเดียวกันนี้รวมไปถึงเทคโนโลยีควบคุมอันตรายที่ทันสมัยทุกอย่างเช่นเดียวกันกับที่โรงงานแทนทาลัมอ้าง แต่ก็ไม่สามารถป้องกันโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับประชาชนได้³⁷

ประการที่ห้า การให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องปัญหามลพิษและอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งในต่างประเทศและในกรณีโรงงานแทนทาลัมนั้นประชาชนเห็นว่า ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเนื่องจากเป็นข้อมูลที่มาจากนักศึกษาและนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยตรง

การเคลื่อนไหวคัดค้านโดยไม่ใช้ความรุนแรง

(1) การชุมนุมประท้วงแสดงประชามติคัดค้าน

ต่อมากลุ่มผู้คัดค้านได้กำหนดให้มีการจัดนิทรรศการ อภิปรายและให้ความรู้แก่ประชาชน ในวันที่ 1 มิถุนายน 2529 เวลา 14.00 น. ณ บริเวณสวนสาธารณะสะพานหินโดยได้เชิญ นายสุรพล สุดารา ซึ่งเป็นอาจารย์ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและประธานชมรมสภาวะแวดล้อมสยามพร้อมทั้งนายชัชชัย สุมิตร ซึ่งเป็นอาจารย์หัวหน้าภาควิชานิเวศลิษฐ์และเทคโนโลยี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาอภิปรายในหัวข้อ

³⁶ ปิ่น แซ่จิ่ง, "คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 2 พฤศจิกายน 2530.

³⁷ "อันตรายในความรู้ของรัฐของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูเก็ต," ใน ชุมชนทอง "แทนทาลัม". หน้า 39.

"แทนทาลัมกับชะตากรรมชาวภูเก็ต" โดยในวันที่ 28 พฤษภาคม 2529 ได้มีนักเรียนนักศึกษาจาก 5 สถาบันการศึกษาในจังหวัดประมาณ 2,000 คน หยุดเรียนหนังสือเพื่อเดินขบวนไปตามถนนสายต่างๆ ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตชักชวนให้ประชาชนออกมาชุมนุมต่อต้านโรงงานฯ อีกด้วย³⁸

ครั้นถึงวันที่ 1 มิถุนายน 2529 ปรากฏว่ามีประชาชนในจังหวัดภูเก็ตร่วมชุมนุมเกือบ 100,000 คน ในการชุมนุมมีการอภิปรายในประเด็นเรื่องการทำลายสภาพแวดล้อมของเมืองภูเก็ตอย่างร้ายแรงจนอาจสูญเสียบแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยและที่สำคัญยังก่อให้เกิดมลพิษและสารกัมมันตภาพรังสีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของชาวภูเก็ต ณ บริเวณสะพานหิน โดยในการอภิปรายนายสุรพล สุดารา ได้ยืนยันท่ามกลางประชาชนที่มาชุมนุมว่า ในระยะยาวประชาชนจะต้องได้รับอันตรายจากกัมมันตภาพรังสีจากโรงงานนี้แน่นอน กล่าวคือ เมื่อมีการปลดตะกอนแร่ก่อนการถลุงจะทำให้เกิดก๊าซเรดอนซึ่งมีสารกัมมันตภาพรังสีออกมาเป็นอันตรายแก่ผู้ที่สูดดมและสัมผัส สิ่งที่เป็นอันตรายมากที่สุดคือ ไฮโดรฟลูออริคแอซิดหรือกรดกัดแก้ว เนื่องจากสามารถเป็นไอซึ่งจะมีฤทธิ์กัดร้ายแรงมาก แม้ว่าโรงงานจะยืนยันว่าควบคุมได้แต่ก็คงไม่ได้ทั้งหมดและที่เป็นปัญหาร้ายแรงก็คือโรงงานอยู่ใกล้เขตชุมชนเกินไปโดยอยู่ห่างจากวิทยาลัยครูเพียง 500 เมตรเท่านั้น³⁹

ในระหว่างการชุมนุมมีป้ายประกาศแสดงข้อความคัดค้านโรงงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนหนึ่งของป้ายข้อความคัดค้านเหล่านั้นแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนหนึ่งว่า หากการต่อต้านเพื่อไม่ให้โรงงานแทนทาลัมเปิดดำเนินการไม่สำเร็จจะไม่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีขึ้นในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 ด้วย

จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ไม่มีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ปรากฏว่ากระแสของประชาชนภายหลังจากที่มีการเผยแพร่ข้อมูลโดยกลุ่มประสานฯ และกลุ่มนักศึกษาแล้วก็คือ ประชาชนไม่ต้องการข้อมูลทางด้านวิชาการอีกแล้ว ความต้องการเพียง

³⁸ วิจิตร สงวนศักดิ์, จลาจลแทนทาลัม 23 มิ.ย. 29, หน้า 28-29.

³⁹ "กรณีประท้วงการสร้างโรงงานถลุงแร่แทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต," สยามจดหมายเหตุ.

อย่างเดียวกันคือ ให้โรงงานฯออกไปจากจังหวัดภูเก็ต⁴⁰ เป็นเหตุให้การจัดกิจกรรมในวันที่ 1 มิถุนายน 2529 ที่ได้มีการเตรียมการไว้แต่เดิมว่า เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนเท่านั้น กลับกลายเป็นการแสดงมติมหาชนชาวภูเก็ตซึ่งต่อต้านโรงงานแทนท่าลัมไปโดยปริยาย⁴¹

(2) การจัดตั้งตัวแทนร่วมของกลุ่มคัดค้าน

กระแสการคัดค้านขยายตัวมากขึ้นภายหลังจากการประชุมเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2529 จากเดิมที่มีกลุ่มผู้คัดค้านจำนวน 11 กลุ่ม (กลุ่มประสานงานเพื่อต่อต้านมลภาวะเป็นพิษ กลุ่มนักศึกษาภูเก็ต 24 สถาบัน กลุ่มตลาดสด กลุ่มบางเหนียว กลุ่มสามกอง กลุ่มเกาะแก้ว กลุ่มรัชฎา กลุ่มวิชิต กลุ่มอาจารย์วิทยาลัยครูภูเก็ต กลุ่มอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคภูเก็ต และคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 14 สถาบัน) ได้มีการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อคัดค้านเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกจำนวนหนึ่ง ทำให้กลุ่มคัดค้านเหล่านี้จัดการประชุมผู้แทนกลุ่มต่างๆ ณ ห้องประชุมโรงแรมถาวรในช่วงต้นเดือนมิถุนายน 2529 โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อให้การเคลื่อนไหวคัดค้านเป็นไปในแนวทางเดียวกันภายใต้ชื่อว่า “คณะกรรมการต่อต้านมลภาวะเป็นพิษ จังหวัดภูเก็ต” โดยมีการแบ่งหน้าที่ออกเป็น 4 ฝ่ายได้แก่⁴²

1. ฝ่ายประสานงานกลุ่มต่อต้าน มีนายเสริมศักดิ์ ปิยธรรม เป็นประธาน
2. ฝ่ายวิชาการ มีนายชวลิต ณ นคร เป็นประธาน
3. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีนายวินัส มติธรรม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ตเป็นประธาน
4. ฝ่ายจัดหาทุน ประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มพ่อค้าตลาดสด ซึ่งมีนายสมศักดิ์ ทรัพย์สุนทรกุล กำนันตำบลศรีสุนทร อำเภอถลางเป็นเหรียญิก โดยแกนนำที่สำคัญในการหาทุนของฝ่ายกำนันผู้ใหญ่บ้านคือ นายประชุม ต่องวงศ์ กำนันตำบลรัชฎา

⁴⁰“สัมภาษณ์นายเสริมศักดิ์ ปิยธรรม ประธานคณะกรรมการประสานงานต่อต้านมลภาวะเป็นพิษจังหวัดภูเก็ต: โรงงานแทนท่าลัมดำเนินการโดยปิดบังประชาชนมาตลอด,” มติชนสุดสัปดาห์. 6 : 10.

⁴¹สัมภาษณ์ นารี แซ่ตั้ง, ผู้ปฏิบัติงานคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 14 สถาบัน, 9 มีนาคม 2545.

⁴²วิจิตร สงวนศักดิ์, จลาจลแทนท่าลัม 23 มิ.ย. 29, หน้า 31-32.

อำเภอเมืองภูเก็ต และนายอภิรักษ์ รังสินธุ์รัตน์ กำนันตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ต

(3) การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อกระตุ้นคูกรณีและรัฐบาล

นอกจากมีการชุมนุมคัดค้านเพื่อแสดงประชามติของชาวภูเก็ตเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2529 แล้ว ประชาชนโดยทั่วไปดำเนินการปิดประกาศข้อความไม่เห็นด้วยกับการตั้งโรงงานฯทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งมีทั้งข้อความไม่เห็นด้วยโดยปกติ เช่น “ดูตควันรถที่ละนิด ดีกว่าดูตพิษแทนทาลัม” “ตายด้วยโรคเอดส์ไม่สู้เปรตแทนทาลัม” และข้อความที่ค่อนข้างหยาบคาย ก้าวร้าวหรือที่สื่อไปในทางที่อาจจะใช้ความรุนแรงหากการความต้องการในการปิดโรงงานไม่สำเร็จ เช่น “นายทุนทรีพีเลือกมาเกิดที่บ้านกู” “ถ้าป่าเปรมไม่ปิดแทนทาลัม มาภูเก็ตสักทีต้องใส่หมวกกันน็อก”⁴³ ทั้งนี้ ลักษณะของป้ายคัดค้านในช่วงแรกจะเป็นในลักษณะแสดงความรู้สึกว่า ถ้าสร้างโรงงานชาวภูเก็ตจะต้องตาย แต่ในระยะหลังที่กระแสการคัดค้านมีความตึงเครียดมากขึ้น (ช่วงก่อนวันที่ 23 มิถุนายน ประมาณ 1-2 สัปดาห์) ป้ายคัดค้านเริ่มมีลักษณะของการข่มขู่มากขึ้นแต่ก็ไม่มากนัก เนื่องจากคนภูเก็ตจำนวนหนึ่งคิดว่า ถ้าโรงงานยังมีอยู่ก็อาจจะสามารถเปิดดำเนินการได้ ซึ่งเป็นลักษณะที่ต่างคนต่างทำเพื่อแสดงความรู้สึกของตนเองได้มีการนำของใครบางคน⁴⁴ โดยจะใช้วิธีระดมเงินกันภายในชุมชนแล้วเขียนป้ายผ้าติดหน้าบ้านกันเอง โดยไม่ได้มีใครมาสั่งให้ทำ⁴⁵

(4) การร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐในทุกระดับอย่างเป็นทางการ

การร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐในระดับภูมิภาคจนกระทั่งถึงรัฐบาลโดยตรง โดยภายหลังจากการชุมนุมประท้วงเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2529 นายเสริมศักดิ์ ปิยธรรม ประธานคณะกรรมการประสานงานต่อต้านมลภาวะเป็นพิษจังหวัดภูเก็ตและนายชวลิต ณ นคร ได้ยื่นหนังสือคัดค้านการเปิดโรงงานฯต่อนายวิโรจน์ บำรุงวงศ์ ประธานสภาเทศบาลเมืองภูเก็ตและนายปราโมทย์ แก่เมือง รองประธานสภาจังหวัด

⁴³จุฬาลักษณ์ ภูเก็ต, “นักข่าวมติชนบันทึกเหตุการณ์และความรู้สึกวันไปทำข่าว“เผาภูเก็ต”” ใน ชุมทอง “แทนทาลัม”. หน้า 57.

⁴⁴สัมภาษณ์ ธนู แนนเนียร, นักเรียนนักศึกษาชาวภูเก็ตที่ร่วมคัดค้าน, 7 กุมภาพันธ์ 2545.

⁴⁵สัมภาษณ์ เรวูดี จินดาพล, ประชาชนชาวภูเก็ตและผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดภูเก็ต พรรคพลังใหม่, 7 กุมภาพันธ์ 2545.

ภูเก็ตเพื่อให้มีการเปิดการประชุมสมัชชาวิสามัญพิจารณาญัตติเรื่องนี้โดยด่วน ซึ่งภายหลังจากที่สภาจังหวัดและสภาเทศบาลเมืองภูเก็ตพิจารณาแล้วต่างก็มีมติให้รัฐบาลยกเลิกใบอนุญาตตั้งโรงงานฯ โดยมีประชาชนร่วมรับฟังในที่ประชุมสภาจังหวัดด้วยประมาณ 1,000 คน ส่งผลให้นายอาทร ต้องวัฒนา ประธานสภาจังหวัดและหนึ่งในผู้ถือหุ้นของบริษัทฯ ประกาศขอถอนหุ้นทั้งหมดในบริษัทฯ⁴⁶ รวมไปถึงผู้ถือหุ้นจำนวนหนึ่งของบริษัทฯ ประกาศขอถอนหุ้นเช่นกัน เช่น ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด⁴⁷

ภายหลังจากที่สภาจังหวัดภูเก็ตและสภาเทศบาลเมืองภูเก็ตได้มีมติคัดค้านการเปิดดำเนินการของโรงงานฯแล้ว นายเสริมศักดิ์ ปิยธรรมพร้อมตัวแทนผู้คัดค้านประมาณ 20 คน ได้เดินทางมายื่นหนังสือคัดค้านเพื่อเสนอต่อพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รักษาการนายกรัฐมนตรีให้พิจารณาเพิกถอนใบอนุญาตประกอบการและตั้งโรงงานฯ โดยในหนังสือคัดค้านมีผู้ลงชื่อคัดค้านทั้งสิ้น 73,244 รายชื่อ⁴⁸ โดยรวบรวมรายชื่อจากมติของมติสภาจังหวัด มติสภาเทศบาล กลุ่มประสานงานต่อต้านมลพิษ มติสหภาพแรงงาน 7 สหภาพ มติสภาตำบล 15 ตำบล และมติชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน⁴⁹ พร้อมทั้งเสนอเงื่อนไขให้รัฐบาลพิจารณายกเลิกใบอนุญาตภายใน 15 วัน โดยหากในวันที่ 2 กรกฎาคม 2529 รัฐบาลยังไม่สามารถพิจารณาได้ก็จะมีกรณีสถิติชุมนุมประท้วงใหญ่อีกครั้งหนึ่งในวันที่ 6 กรกฎาคม 2529 ณ บริเวณสวนสาธารณะสะพานหิน อำเภอเมืองภูเก็ต เพื่อกดดันรัฐบาลต่อไป⁵⁰

นอกจากการยื่นหนังสือคัดค้านต่อรัฐบาลในครั้งนี้แล้ว สมาคมพ่อค้าและหอการค้าจังหวัดภูเก็ตยังได้ยื่นหนังสือถึงพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เพื่อเสนอให้รัฐบาลพิจารณาโดยคำนึงถึงมติของประชาชนภูเก็ตเป็นสำคัญ⁵¹

⁴⁶“แทนทาลัม...มันมาอย่างไรก่อนถึงจุดจบอันเศร้าใจ.” มติชนสุดสัปดาห์. 6: 7.

⁴⁷“แทนทาลัม ทำไมจึงตายก่อนเกิด,” ดอกเบญจ 6 (มีนาคม 2530): พิเศษ 3.

⁴⁸“กรณีประท้วงการสร้างโรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต,” สยามจดหมายเหตุ 11 (18-24 กรกฎาคม 2529): 799.

⁴⁹“เบื้องหลังยุทธการเผา “แทนทาลัม”ใครคือมือที่ 3,” มติชนสุดสัปดาห์. 6: 7.

⁵⁰“กรณีประท้วงการสร้างโรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต,” สยามจดหมายเหตุ. 11: 799.

⁵¹“แทนทาลัม...มันมาอย่างไรก่อนถึงจุดจบอันเศร้าใจ,” มติชนสุดสัปดาห์. 6: 7.

ในส่วนของการร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐในระดับภูมิภาคนั้นปรากฏว่า สมาชิกสภาจังหวัด ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนประมาณ 2,000 คน ได้รวมตัวกันมาเขียนหนังสือต่อนายสนอง รอดโพธิ์ทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตให้ดำเนินการออกคำสั่งระงับการนำกรดกัดแก้วและกรดกำมะถันของโรงงานฯ เข้ามาในจังหวัด รวมไปถึงยับยั้งการเปิดโรงงานฯ ด้วย โดยระบุว่าขอคำตอบในวันที่ 29 มิถุนายน 2529⁵²

(5) การชุมนุมประท้วงอย่างต่อเนื่อง

มีการนัดชุมนุมประท้วงในสถานที่ต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ตอีกอย่างน้อย 3 ครั้ง โดยในครั้งแรก ชาวภูเก็ตกว่า 10,000 คน มาชุมนุมคัดค้าน ณ บริเวณหาดป่าตองในวันที่ 14 มิถุนายน⁵³ ในการชุมนุมครั้งนี้มีชมรมธุรกิจท่องเที่ยวหาดป่าตองร่วมชุมนุมด้วยโดยการเรียกประชุมสมาชิกทุกสาขาและมีมติให้รวมพลังกัน โดยการให้ร้านค้าของสมาชิกหยุดประกอบกิจการเพื่อไปร่วมฟังการอภิปราย ณ สนามฟุตบอลหาดป่าตอง โดยที่ชุมนุมได้มีการปราศรัยโจมตีนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ว่า เจตนาจะถ่วงเวลาโดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้มีอำนาจที่จะสั่งปิดโรงงานแต่ไม่สั่งการโดยเร็วและหากรัฐบาลไม่มีคำสั่งปิดโรงงานฯ กลุ่มผู้คัดค้านจะชุมนุมกันอีกครั้งในวันที่ 6 กรกฎาคม 2529 และหากรัฐบาลยังเพิกเฉยต่อไปก็จะคืนบัตรประชาชนและไม่ไปเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 นี้อย่างแน่นอน⁵⁴

การชุมนุมประท้วงครั้งต่อมามีประชาชนมาร่วมชุมนุมประมาณ 800 คน โดยในครั้งนี้ผู้นำในการปราศรัยแจ้งให้ผู้ที่มาชุมนุมทราบด้วยว่า นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา รักษาการรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรมในฐานะตัวแทนรัฐบาลจะเดินทางมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่โรงงานฯ ด้วยตนเอง ในวันที่ 23 มิถุนายน 2529 และพบปะกับประชาชนชาวภูเก็ตด้วย⁵⁵

⁵²“กรณีประท้วงการสร้างโรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต,” สยามจดหมายเหตุ, 11: 800.

⁵³“แทนทาลัม...มันมาอย่างไรก่อนถึงจุดจบอันเศร้าใจ,” มติชนสุดสัปดาห์, 6: 7.

⁵⁴“กรณีประท้วงการสร้างโรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต,” สยามจดหมายเหตุ, 11: 799-800.

⁵⁵“แทนทาลัม...มันมาอย่างไรก่อนถึงจุดจบอันเศร้าใจ,” มติชนสุดสัปดาห์, 6: 7.

การประชุมครั้งสุดท้ายมีผู้มาร่วมชุมนุมประมาณ 4,000 คน และในครั้งมีการปราศรัยโจมตีหน่วยงานของรัฐที่อนุญาตให้มีการสร้างโรงงานแทนทาลัมต่างๆที่ไม่มีความปลอดภัย⁵⁶

(6) การสร้างเงื่อนไขบีบบังคับให้คู่กรณียินยอมตามข้อเรียกร้อง

ประชาชนทั่วไปในจังหวัดภูเก็ตได้ดำเนินการเคลื่อนไหวกดดันซึ่งเป็นการสร้างเงื่อนไขที่เป็นการบีบบังคับให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี จำกัดและรัฐบาลต้องยินยอมยกเลิกการตั้งโรงงานฯ โดยนอกจากการยื่นเงื่อนไขว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะไม่ออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหากการประท้วงไม่สำเร็จแล้ว ยุทธวิธีอื่นๆที่ใช้ในการกดดันบริษัท มีดังนี้⁵⁷

ประการแรก ประชาชนในจังหวัดภูเก็ตเสนอให้มีการลบชื่อสะพานสารสินซึ่งเป็นสะพานที่เชื่อมระหว่างภูเก็ตและพังงา เนื่องจากชื่อสะพานมีเสียงพ้องกับชื่อสกุลของนายพงส์ สารสิน ซึ่งเป็นหุ้นส่วนของบริษัทฯ

ประการที่สอง ตลอดระยะเวลาที่มีการประท้วง ประชาชนชาวภูเก็ตประกาศว่าจะไม่สนับสนุนการบริโภคเครื่องดื่มน้ำอัดลมยี่ห้อโค้ก เนื่องจากทราบว่านายพงส์ สารสิน เป็นหุ้นส่วนของบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี จำกัด และเป็นผู้บริหารระดับสูงของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้ลิขสิทธิ์ในการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มยี่ห้อนี้ เพื่อเป็นการกดดันให้นายพงส์ สารสิน ถอนหุ้นจากบริษัทฯ ทั้งที่จริงๆแล้วน้ำอัดลมดังกล่าวที่จำหน่ายในจังหวัดภูเก็คนั้นเป็นของบริษัทหาดทิพย์ จำกัด ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับโรงงานฯแต่อย่างใด

ประการที่สาม ประชาชนจำนวนหนึ่งได้รวมกลุ่มกันไปถอนเงินจากธนาคารกรุงเทพและธนาคารไทยพาณิชย์ซึ่งมีผู้บริหารของธนาคารเป็นหุ้นส่วนของบริษัทฯ

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁷ “เบื้องหลังยุทธการเผา “แทนทาลัม” ใครคือมือที่ 3,” มติชนสุดสัปดาห์. 6: 7.

ประการที่สี่ ประชาชนซึ่งประกอบอาชีพพ่อค้าแม่ค้าในตลาดสดปฏิเสธที่จะขายสินค้าและบริการให้กับบุคคลอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับบริษัทฯ ด้วย

4.2 กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

4.2.1 ทศนะต่อปัญหาของรัฐบาลและบริษัทฯ

ทศนะต่อปัญหาของรัฐบาล

ภายหลังจากที่มีการชุมนุมประท้วงในวันที่ 1 มิถุนายน 2529 เป็นต้นมา รัฐในฐานะของผู้แก้ไขความขัดแย้งมีท่าทีในการรับรู้และเข้าใจปัญหาความขัดแย้งสามารถสรุปได้ดังนี้

ในส่วนของกระทรวงอุตสาหกรรม โดยนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา รักษาการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานรัฐที่เป็นผู้อนุญาตให้สร้างโรงงานได้ออกมาชี้แจงให้ประชาชนทราบภายในวันที่มีการชุมนุมประท้วงเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ว่า การขอตั้งโรงงานนั้นเป็นไปตามขั้นตอนของทางราชการทุกประการ แต่ในเวลานี้กระทรวงฯ ยังมิได้ออกใบอนุญาตประกอบการให้และจะออกให้ก็ต่อเมื่อมั่นใจแล้วว่าโรงงานแห่งนี้จะไม่ก่อให้เกิดอันตราย แม้ว่าจะลงทุนไปแล้วกว่าร้อยละ 95 หรือคิดเป็นมูลค่ากว่า 2,000 ล้านบาทก็ตาม⁵⁸

ต่อมากระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการครั้งแรกต่อกรณีดังกล่าวโดยชี้แจงว่า การที่ประชาชนในจังหวัดภูเก็ตวิตกว่าจะได้รับอันตรายจากเปิดดำเนินการของโรงงานนั้น กระทรวงฯ ตระหนักดี แต่ขอให้ประชาชนเข้าใจว่าขณะนี้โรงงานดังกล่าวยังสร้างไม่เสร็จและยังมิได้รับใบอนุญาตเปิดดำเนินการจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม จึงยังไม่สามารถประกอบกิจการใดๆ ได้ ขั้นตอนต่อไปเมื่อโรงงานฯ สร้างเสร็จจะต้องขออนุญาตจากกรมฯ ก่อน โดยกรมฯ จะทำการตรวจสอบโดยละเอียดว่าเป็นไปตามที่ราชการกำหนดหรือไม่ หากปรากฏว่าการดำเนินการของโรงงานฯ จะก่อให้เกิดผลเสียแก่ประชาชนก็จะมีผู้อนุญาตให้ประกอบการโดยเด็ดขาดและ

⁵⁸“กรณีประท้วงการสร้างโรงงานถลุงแร่แทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต,” สยามจดหมายเหตุ.

การตรวจสอบจะมีทุกขั้นตอนการผลิตตลอดจนแม้ว่าเปิดดำเนินงานแล้วก็ต้องตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง⁵⁹

ในส่วนของรัฐบาลนั้น รัฐบาลได้พิจารณาปัญหานี้ด้วยความเป็นห่วงและเข้าใจเหตุการณ์ดีว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง อย่างไรก็ตามเมื่อโรงงานยังไม่เปิดทดลองเดินเครื่องจึงยากที่จะแก้ไขปัญหาให้รวดเร็ว แต่จะไม่รอให้รัฐบาลชุดใหม่มาแก้ไขปัญหานี้แน่นอน โดยรัฐบาลจะพิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นธรรมเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย ดังนั้นจึงยังไม่สามารถให้คำตอบได้ว่าจะปิดโรงงานฯ ได้หรือไม่ เพราะจะไม่ถูกต้องทั้งในแง่กฎหมายและความชอบธรรม⁶⁰

ทัศนะต่อปัญหาของบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี จำกัด

การรับรู้ปัญหาของบริษัทฯ สืบเนื่องจากการเข้าใจว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของโรงงาน ดังนั้นหากบริษัทฯ สามารถชี้แจงเรื่องความปลอดภัยให้เป็นที่มั่นใจได้ปัญหาน่าจะหมดไป ประกอบกับบริษัทฯ ได้อาศัยการระดมทุนจากทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ดังนั้นการรับรู้ปัญหาความขัดแย้งของบริษัทฯ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นแรก ในเรื่องการชุมนุมคัดค้านเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2529 นั้น นายธรรมเวศน์ สุวรรณภาณุ ผู้จัดการฝ่ายบริหารของโรงงาน แสดงความเห็นว่าเป็นบริษัทไม่มีความหนักใจต่อการชุมนุมที่เกิดขึ้นเพราะเข้าใจดีว่าคนที่มาประท้วงส่วนมากนั้นมากันแบบไม่รู้เรื่องและตามๆกันมามากกว่า⁶¹ โดยบริษัทฯ ได้ประชุมสรุปสาเหตุของการประท้วงในครั้งนี้มีเบื้องหลังที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในทางธุรกิจและทางการเมือง ไม่ใช่ประเด็นเรื่องความปลอดภัยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด ข้อสรุปของบริษัทฯ ที่มีต่อสาเหตุของการชุมนุมประท้วงของชาวภูเก็ตก็คือ⁶²

1. เรื่องของผลประโยชน์ขัดแย้งกันระหว่างผู้สร้างโรงงานกับกลุ่มที่ต้องการใช้ที่ดินที่ตั้ง

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 796-798.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 798-799.

⁶¹ กองบรรณาธิการผู้จัดการ, "เบื้องหลัง "แทนทาลัม" ความขัดแย้งทางธุรกิจตามวิถีทางประวัติศาสตร์," ผู้จัดการ, 3: 43.

⁶² "แทนทาลัม ทำไม่จึงตายก่อนเกิด," ดอกเบี๋ย, 6: พิเศษ 5.

โรงงานเพื่อสร้างโรงแรม เมื่อบริษัทสามารถอ้างสิทธิในการครอบครองที่ดินดังกล่าวได้จึงเป็นเหตุให้กลุ่มดังกล่าวปลุกระดมมวลชนให้มีการต่อต้านโรงงาน

2. ความขัดแย้งทางการเมืองทั้งในระดับชาติระหว่างนายพงษ์ สารสิน ประธานบริษัท ซึ่งสังกัดพรรคกิจสังคมมีความขัดแย้งกับนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม ส่วนในระดับท้องถิ่นนั้น ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดภูเก็ตพรรคราษฎร (นายบันลือ ตันติวิท) อยู่ในกลุ่มผู้คัดค้านนั้น เคยดำรงตำแหน่งเป็นประธานสภาจังหวัดภูเก็ตมาก่อน จึงต้องการที่จะโจมตีนายอาทร ต้องวัฒนา ประธานสภาจังหวัดคนปัจจุบันซึ่งมีหุ้นอยู่ในบริษัทด้วย

3. เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจถลุงแร่ไทยซาร์โกเสียผลประโยชน์จากการที่โรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรีตั้งขึ้น โดยที่ผ่านมาไทยซาร์โกสามารถมีรายได้จากการส่งออกแร่ดีบุกไปยังต่างประเทศได้มาโดยตลอด แต่ภายหลังจากที่มีโรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี โรงงานไทยซาร์โกถูกเงื่อนไขของรัฐบาลบังคับให้ต้องขายตะกรันแร่ดีบุกให้แก่โรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี ยิ่งไปกว่านั้นไทยซาร์โกเคยเสนอขออนุญาตตั้งโรงงานถลุงแร่แทนทาลัมเช่นเดียวกันแต่ไม่ได้รับการอนุมัติด้วยเหตุผลที่ว่าไม่ต้องการให้มีการผูกขาดในธุรกิจถลุงแร่ดีบุก

ประเด็นที่สอง เรื่องความปลอดภัย โรงงานแห่งนี้ได้สร้างแบบเดียวกันกับที่โรงงานในเมืองกอสลา เยอรมนีตะวันตกที่มีบริษัทพาสวันที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและควบคุมความปลอดภัย โดยการลงทุนในระบบควบคุมมลภาวะและกำจัดของเสียเพียงอย่างเดียวมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท ในส่วนของสารเคมีที่ใช้ในการผลิตบริษัทได้ใช้กรดกำมะถันกรดกัดแก้ว แอมโมเนีย โปตัสเซียม คลอไรด์และปูนขาว โดยจะผสมน้ำเพื่อเจือจาง ซึ่งมีระบบจัดของเสียและน้ำทิ้งทุกชั้นตอนอยู่แล้ว ในส่วนของสารกัมมันตภาพรังสีที่ประชาชนหวาดกลัวนั้นเป็นความเข้าใจผิด ทั้งนี้เนื่องจากกัมมันตภาพรังสีจากก๊าซเรดอนนั้นไม่สามารถเกิดขึ้นด้วยกระบวนการทางเคมี ส่วนกัมมันตภาพรังสีจากสารทอเรียมและยูเรเนียมนั้นอยู่ในระดับต่ำและไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายซึ่งปริมาณกัมมันตภาพรังสีในระดับดังกล่าวนี้มีอยู่แล้วในจังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้ตะกรันแร่ที่ใช้อยู่นี้เคยส่งไปให้ยุโรปและสหรัฐอเมริกาตรวจสอบแล้ว และที่เยอรมนีตะวันตกก็มีโรงงานประเภทเดียวกันนี้ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนที่หนาแน่นมีป่าเขารอบเมืองโดยไม่เป็นอันตราย⁶³

⁶³“กรณีประท้วงการสร้างโรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต,” สยามจดหมายเหตุ. 11:

ประเด็นที่สาม เรื่องการย้ายโรงงาน บริษัทฯได้แสดงความเห็นว่า การย้ายโรงงานฯไปตั้งที่อื่นนั้นไม่น่าที่จะทำได้ เนื่องจากขณะนี้ได้สร้างเสร็จไปแล้วกว่าร้อยละ 95 และหากจะต้องย้ายโรงงานจะต้องใช้งบประมาณอีก 500-600 ล้านบาท คงรอแต่เพียงการทดลองเดินเครื่องเท่านั้นซึ่งขึ้นอยู่กับรัฐบาล

ประเด็นที่สี่ ความน่าเชื่อถือของประเทศในด้านการลงทุนจะเสียหาย หากโรงงานฯเปิดไม่ได้ โดยเฉพาะบรรษัทการเงินระหว่างประเทศ (IFC) ที่ถือหุ้นร้อยละ 12.5 และเป็นผู้ให้เงินกู้อีก 220 ล้านบาทด้วย ซึ่งขณะนี้บริษัทฯได้รับทราบถึงปัญหานี้แล้ว⁶⁴

4.2.2 การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

อาจกล่าวได้ว่ารัฐได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างจริงจังภายหลังจากที่มีการชุมนุมคัดค้านของประชาชนชาวภูเก็ตในวันที่ 1 มิถุนายน 2529 แล้ว โดยมีความพยายามในการแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่องดังนี้

การตั้งคณะกรรมการศึกษาข้อเท็จจริง

ภายหลังการชุมนุมประท้วงเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2529 รัชการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้นำเรื่องการคัดค้านโรงงานฯเข้าสู่การประชุมพิจารณาของคณะรัฐมนตรี โดยที่ประชุมมีมติรับทราบและกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยการให้นายจิรายุตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาพิเศษเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะโดยกำหนดระยะเวลาศึกษาเพื่อหาข้อสรุปประมาณ 2 เดือน⁶⁵

โดยคณะกรรมการที่ปรึกษาพิเศษของกระทรวงอุตสาหกรรมประกอบไปด้วย นายเจน บุญส่ง รองอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม เป็นประธาน ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น นักวิชาการและสถาบันที่เป็นกลาง เช่น ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 800-801.

⁶⁵ "แทนทาลัม...มันมาอย่างไรก่อนถึงจุดจบอันเศร้าใจ." มติชนสุดสัปดาห์. 6: 7.

สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁶⁶

อย่างไรก็ตามภายหลังจากประกาศรายชื่อคณะกรรมการชุดดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่าคณะกรรมการต่อต้านมลภาวะเป็นพิษจังหวัดภูเก็ตลงมติไม่ยอมรับคณะกรรมการที่นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ตั้งขึ้นโดยให้เหตุผลว่าไม่มีความเป็นกลาง จากนั้นนายจิรายุได้ชี้แจงว่า การที่ประชาชนไม่ยอมรับคณะกรรมการชุดนี้นั้นเพราะยังไม่มั่นใจในความปลอดภัย ตนจะพยายามตั้งกรรมการชุดใหม่ โดยจะให้มีตัวแทนที่มีความรู้ทางวิชาการให้เพียงพอ⁶⁷

จากนั้นคณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ตั้งคณะกรรมการที่มีภาพพจน์ดีและเป็นกลาง โดยพิจารณาจากบุคคลที่เหมาะสมเช่น นายสนอง รอดโพธิ์ทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต นายสุรินทร์ เศรษฐมานิตย์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายเทพนม เมืองแมน คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นายธนากร อ้วนอ่อน คณบดีคณะสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล โดยจะมีนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา รักษาการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธานและมีหน้าที่ในการรวบรวมข้อเท็จจริงทั้งหมดเพื่อการชี้ขาดแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้คัดค้านร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยซึ่งจะกระทำโดยเปิดเผย ทั้งนี้จะต้องยึดหลักการในการแก้ไขปัญหาด้วยความเที่ยงธรรม โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและความรู้สึกของชาวภูเก็ตตลอดจนผลกระทบทางด้านสังคมต่อการตั้งโรงงานฯเป็นสำคัญ⁶⁸

การเชิญตัวแทนผู้คัดค้านเจรจาที่กรุงเทพมหานคร⁶⁹

ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการรวบรวมข้อเท็จจริงขึ้น กระทรวงอุตสาหกรรมและสำนักนายกรัฐมนตรีได้สั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชิญตัวแทนกลุ่มผู้คัดค้าน

⁶⁶“กรณีกระทรวงการสร้างโรงงานถลุงแร่แทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต,” สยามจดหมายเหตุ. 11: 796-798.

⁶⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 797-799.

⁶⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 800-801.

⁶⁹เรื่องเดียวกัน.

ประมาณ 50 คน เดินทางไปกรุงเทพมหานครเพื่อเจรจาเป็นครั้งแรก โดยรัฐบาลจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด โดยมีกำหนดจะเดินทางออกจากภูเก็ตในวันที่ 22 มิถุนายน 2529 แต่ต่อมาข้อเสนอในการเปิดเจรจาระหว่างรัฐบาลและตัวแทนผู้คัดค้านดังกล่าวถูกปฏิเสธ โดยคณะกรรมการต่อต้านมลภาวะเป็นพิษ จังหวัดภูเก็ตให้เหตุผลว่า ข้อมูลต่างๆ เรื่องความคิดเห็นได้ให้แก่ทางราชการไปหมดแล้ว ทั้งในส่วนของประชาชน สภาจังหวัดหรือสภาเทศบาล ที่ยืนยันว่าชาวภูเก็ตต้องการอย่างเดียวคือ คำสั่งไม่ให้โรงงานฯ ตั้งอยู่ในจังหวัดภูเก็ต ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเจรจากันอีก⁷⁰ ทำให้การเจรจาดังกล่าวจึงยกเลิกไปโดยปริยาย

การจัดแสดงความคิดเห็นต่อการตั้งโรงงานที่จังหวัดภูเก็ตและที่กระทรวงอุตสาหกรรม

ภายหลังจากที่ความพยายามในการเชิญตัวแทนผู้คัดค้านมาเจรจาที่กรุงเทพมหานครไม่สำเร็จ กระทรวงอุตสาหกรรมจึงมีประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมลงวันที่ 18 มิถุนายน 2529 เรื่องการจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นต่อการตั้งโรงงานถลุงแร่แทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต โดยมีสาระสำคัญคือ เนื่องจากประชาชนจังหวัดภูเก็ตได้มีหนังสือร้องเรียนต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ดังนั้นกระทรวงอุตสาหกรรมและจังหวัดภูเก็ต จึงได้ร่วมกันกำหนดให้มีการแสดงความคิดเห็นของทั้งนักวิชาการฝ่ายที่คัดค้าน ผู้นำกลุ่มคัดค้าน ผู้แทนฝ่ายโรงงานและผู้ลงทุน และนักวิชาการสาขาในที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น โดยในวันที่ 23 มิถุนายน 2529 เวลา 10.00 น. จะจัดให้มีการชี้แจงข้อคิดเห็น ณ ศาลาประชาคม จังหวัดภูเก็ต และในวันที่ 25 มิถุนายน 2529 เวลา 9.00 น. จะเป็นการแสดงความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆเพิ่มเติม ณ หอประชุมกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร⁷¹

ทั้งนี้คณะกรรมการศึกษาข้อเท็จจริงที่จะเดินทางไปจังหวัดภูเก็ตในวันที่ 23 มิถุนายน 2529 นั้น จุดประสงค์เพื่อรับฟังความเห็นจากทุกฝ่ายทั้งฝ่ายค้าน ฝ่ายสนับสนุน และฝ่ายที่เป็น

⁷⁰“สัมภาษณ์นายเสริมศักดิ์ ปิยธรรม ประธานคณะกรรมการประสานงานต่อต้านมลภาวะเป็นพิษจังหวัดภูเก็ต: โรงงานแทนทาลัมดำเนินการโดยปิดบังประชาชนมาตลอด,” มติชนสุดสัปดาห์, 6: 9.

⁷¹“ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นต่อการตั้งโรงงานถลุงแร่แทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต, 18 มิถุนายน 2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมาย จ. 47 โจทก์อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

กลาง โดยคณะกรรมการศึกษาข้อเท็จจริงจะมีหน้าที่ในการประมวลข้อมูลและรายงานข้อเท็จจริงทั้งหมด ดังนั้นคณะกรรมการดังกล่าวจึงไม่ใช่ผู้ชี้ขาดหรือตัดสินว่าโรงงานควรที่จะถูกปิดหรือไม่⁷² ซึ่งน่าจะเป็นการทำให้คณะกรรมการศึกษาข้อเท็จจริงไม่ต้องตกเป็นเป้าหมายที่กลุ่มผู้คัดค้านจะต้องกดดันเพื่อให้ตัดสินใจยกเลิกใบอนุญาตตั้งโรงงานฯในวันที่มีการรับฟังความคิดเห็นที่จังหวัดภูเก็ต

นอกจากนี้กระทรวงอุตสาหกรรมยังได้มีหนังสือเรื่อง การแสดงข้อคิดเห็นต่อการตั้งโรงงานถลุงแทนทาลัมถึงผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตเพื่อให้จังหวัดได้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน⁷³ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตได้รับหนังสือสั่งการจากกระทรวงอุตสาหกรรมดังกล่าว จึงได้ส่งสำเนาประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม⁷⁴ และยังสามารถออกหนังสือจังหวัดภูเก็ตถึงผู้แทนกลุ่มต่อต้านต่างๆ ทั้ง 18 กลุ่มด้วย โดยมีสาระสำคัญคือ จังหวัดขอเชิญไปร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นในวันที่ 23 มิถุนายน 2529 ตั้งแต่เวลา 9.30 น. ณ ศาลาประชาคมจังหวัดภูเก็ต โดยไม่จำกัดสิทธิ เสรีภาพในการพูดและหากประสงค์จะเชิญชวนราษฎรหรือผู้ที่สนใจร่วมฟังด้วยก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง⁷⁵ อีกทั้งได้ทำหนังสือแจ้งให้ผู้จัดการบริษัทไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี จำกัด เตรียมการต้อนรับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและคณะ พร้อมทั้งตอบข้อซักถามและเตรียมมอบเอกสารตั้งแต่วันที่ 14.00 น. เป็นต้นไป⁷⁶ ตลอดจนมีหนังสือเชิญของผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการส่วนกลาง และหัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในจังหวัด

⁷²“กรณีประท้วงการสร้างโรงงานถลุงแร่แทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต,” สยามจดหมายเหตุ. 11: 800-801.

⁷³สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, “หนังสือที่ ออก 0201/3642, 18 มิถุนายน 2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมายเลข จ. 46 โจทก์อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

⁷⁴สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, “หนังสือที่ ภก 0015/139, 20 มิถุนายน 2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมายเลข จ. 48 โจทก์อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

⁷⁵สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, “หนังสือด่วนมากที่ ภก 0015/8945, 19 มิถุนายน 2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมายเลข จ. 51 โจทก์อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

⁷⁶สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, “หนังสือด่วนมากที่ ภก 0015/8935, 19 มิถุนายน 2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมายเลข จ. 53 โจทก์อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

ฎีกาให้มาร่วมรับฟังการแสดงความคิดเห็น⁷⁷ นอกจากนี้ยังมีหนังสือเชิญนายอำเภอทุกอำเภอเข้ารับฟังและสั่งการให้แจ้งต่อไปยังกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้สนใจได้รับทราบและเข้าฟังตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด⁷⁸ พร้อมทั้งได้ประชุมวางแผนต้อนรับและแบ่งหน้าที่กัน โดยกำหนดให้การต้อนรับและที่ศาลาประชาคมเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครอง ส่วนการรักษาความปลอดภัยทั้งหมดเป็นหน้าที่ของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ต

นอกจากนี้ทางจังหวัดยังได้กำหนดให้กำนันตำบลไม้ขาวซึ่งเป็นกำนันท้องที่ที่สนามบินมีหน้าที่ต้อนรับคณะของรัฐมนตรีที่สนามบิน ส่วนที่อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทรนั้นให้กำนันตำบลศรีสุนทรกับทางอำเภอดกลางเป็นผู้ต้อนรับ⁷⁹ และในวันที่ 22 มิถุนายน 2529 ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านได้มีการประชุมวางแผนเตรียมการต้อนรับรัฐมนตรีและคณะเพิ่มเติม โดยกำหนดให้ชาวบ้านตำบลไม้ขาวและตำบลสาครบุรีรับผิดชอบการต้อนรับที่สนามบิน ชาวบ้านตำบลปากลอกตำบลศรีสุนทรและตำบลเชิงทะเลรับผิดชอบการต้อนรับที่อนุสาวรีย์ฯ ส่วนที่เหลือให้ไปที่ศาลาประชาคมจังหวัดภูเก็ต⁸⁰ อย่างไรก็ตาม ตามกำหนดการในวันที่ 23 มิถุนายน 2529 นั้น เมื่อรัฐมนตรีและคณะเดินทางมาถึงที่สนามบินจังหวัดภูเก็ตแล้วจะเดินทางไปยัง ณ ศาลาประชาคมทันทีและจะถึงในเวลาประมาณ 9.30 น. มิได้มีกำหนดการให้รัฐมนตรีและคณะจะต้องไปสักการะอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทรแต่อย่างใด⁸¹

⁷⁷ สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, “หนังสือด่วนมากที่ ภก 0015/8937, 19 มิถุนายน 2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมาย ล. 3 จำเลยอ้างในคดีอาญาดำที่ 899, 1003 และ 1036/2529.

⁷⁸ สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, “หนังสือด่วนมากที่ ภก 0015/8936, 19 มิถุนายน 2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมาย จ. 54 แผ่นที่ 4 โจทก์อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

⁷⁹ สอนอง รอดโพธิ์ทอง, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

⁸⁰ สัจด์ ทรัพย์สุนทรกุล, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003 และ 1036/2529” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 14 กันยายน 2530.

⁸¹ “กำหนดการเดินทางมารับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต ของ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา) และคณะ วันที่ 23 มิถุนายน 2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมาย จ. 54 แผ่นที่ 2 โจทก์อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

4.3 ความรุนแรงในการชุมนุมประท้วง

4.3.1 เหตุการณ์ในวันเกิดเหตุและการใช้ความรุนแรง

เหตุการณ์ที่สนามบิน

ในตอนเช้าของวันที่ 23 มิถุนายน 2529 ปรากฏว่าที่สนามบินจังหวัดภูเก็ต นอกจากจะมีคณะต้อนรับซึ่งประกอบไปด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต หัวหน้าส่วนราชการบางส่วนและนายอำเภอถลางแล้ว ยังมีประชาชนประมาณ 2,000-3,000 คน โดยบางส่วนอยู่บนดาดฟ้าอาคารสนามบินพร้อมทั้งมีป้ายข้อความประท้วงและร้องว่า "ไม่เอา ไม่เอา" เมื่อรัฐมนตรีและคณะมาถึงและกำลังเดินไปเยี่ยมเยียนประชาชนตามจุดที่กำหนด ปรากฏว่าประชาชนส่วนหนึ่งกรูกันเข้ามาที่รัฐมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัด โดยมีเสียงอะอะพังไม่ได้ศัพท์และดูเหมือนท่าทางไม่เป็นมิตรเท่าใดนัก⁸² นอกจากนี้นายเรวุฒิ จินดาพล ยังได้นำโลงศพเข้ามาที่สนามบินด้วย โดยมีจุดประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นว่า ถ้าโรงงานแทนทาลัมเปิดดำเนินการ ประชาชนภูเก็ตจะตายเหมือนดังที่ตนเอาโลงศพนี้มาให้ดู⁸³

จากนั้นเมื่อขบวนรถของรัฐมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัดกำลังจะออกเดินทางไปยังอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร ได้มีรถเทเลอร์ซึ่งข้างบนมีโรงงานแทนทาลัมจำลองตั้งอยู่และมีควันขึ้นโขมงและมีคนหนึ่งทาดินหม้อที่หน้าและลำตัวเต็นอยู่บนรถพร้อมทั้งถือไม้พลองกับมีรถบรรทุก 6 ล้อ ซึ่งมีโลงศพที่เขียนว่า "เอี้ยบซุนอัน" ติดอยู่และพวงหรีดมาจอดหน้าขบวนรถของรัฐมนตรี จนทำให้เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งเคลื่อนขบวนรถก็ไม่สามารถที่จะแซงรถบรรทุกดังกล่าวได้⁸⁴

⁸² สนั่น รอดโพธิ์ทอง, "คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

⁸³ สัมภาษณ์ เรวุฒิ จินดาพล, ประชาชนชาวภูเก็ตและผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดภูเก็ต พรรคพลังใหม่, 7 กุมภาพันธ์ 2545.

⁸⁴ สนั่น รอดโพธิ์ทอง, "คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

เหตุการณ์ที่อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร

เมื่อขบวนรถมาถึงบริเวณอนุสาวรีย์ฯ ปราบกว่ารถเทเลอร์และรถบรรทุกโลงศพเข้าไปถึงอนุสาวรีย์ฯ ก่อนและปิดทางเข้าไว้ จากนั้นโรงงานฯ จำลองถูกยกกลงมาตั้งที่พื้นถนนห่างจากอนุสาวรีย์ฯ ประมาณ 30 เมตร ส่วนคนที่ท้าวทักเดินอยู่รอบๆ และนอนกึ่งตัวบนถนน พันแข้งพันขาของรัฐมนตรีและคณะที่จะเดินเข้าไปสักการะทำให้เดินไม่สะดวก นอกจากนี้ยังมีคนกลุ่มหนึ่งมีท่าทางจะโถมเข้ามาทำร้ายพร้อมทั้งตะโกนว่า “เอามันให้ตาย” ต่อมาเมื่อรัฐมนตรีกำลังจะขึ้นไปกราบอนุสาวรีย์ฯ ก็มีคนที่ตรงเข้ามาจะทำร้ายอีก โดยในขณะนั้นรัฐมนตรีมีอาการตกใจกลัวมากหน้าซีดและมีมือสั่นพร้อมทั้งพูดกับผู้ว่าราชการจังหวัดที่อยู่ข้างๆ ว่า “ผู้ว่าสยองเขาไม่หวังดีต่อเราแล้วนะ” ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงได้พารัฐมนตรีออกมาขึ้นรถโดยมีกลุ่มเด็กหนุ่มและสาวจำนวนหนึ่งกระโดดขึ้นมา นั่งหน้ารถซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดกำลังจะพารัฐมนตรีขึ้นรถ เมื่อขบวนรถเคลื่อนออกจากบริเวณอนุสาวรีย์ฯ ก็มีคนจำนวนหนึ่งวิ่งไล่ตามพร้อมทั้งตีรถและพูดว่า “เอามันให้ตาย” อีก⁸⁵

อย่างไรก็ตามมีผู้ที่อยู่ที่อนุสาวรีย์ฯ หลายคนกลับเห็นเหตุการณ์ต่างออกไป โดยนายสมศักดิ์ ทรัพย์สุนทรกุล กำนันตำบลศรีสุนทร อำเภอถลาง ซึ่งมีหน้าที่ต้อนรับรัฐมนตรีที่อนุสาวรีย์ฯ นั้นเห็นว่า เมื่อรัฐมนตรีกับคณะเดินทางมาถึงบริเวณอนุสาวรีย์ฯ มีประชาชนรุมล้อมรัฐมนตรีเป็นจำนวนมาก บางคนพูดว่า “เอามันให้ตาย” บางคนพูดว่า “นี่หรือรัฐมนตรีจิรายุ” นอกจากนี้ยังมีเสียงด่าบ่น ถามบ่น ซึ่งทำให้รัฐมนตรีตกใจ แต่ก็ไม่มีกรเข้ามามีทำร้ายรัฐมนตรีแต่อย่างใด ที่มาล้อมล้อมรัฐมนตรีนั้นก็เพราะต้องการที่จะดูหน้ารัฐมนตรีเท่านั้น⁸⁶ หรือในกรณีของนายสงัด ทรัพย์สุนทรกุล กำนันตำบลเชิงทะเลซึ่งอยู่ในบริเวณอนุสาวรีย์ฯ เช่นเดียวกันเห็นว่า คนที่ท้าวทักเป็นสีดำนั้นไม่ได้แสดงอาการอาฆาตมาดร้ายใคร โดยชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าคนนั้นค่อนข้างวิกลจริตและการที่มีคนจำนวนมากกรูกันเข้าไปหารัฐมนตรีนั้นเพราะต้องการดูรัฐมนตรีมากกว่า⁸⁷ ส่วนนายมานิช พันธุ์ฉลาด ประธานนักเรียนโรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัยซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มคนที่วิ่งตามรถรัฐมนตรีขณะออกจากบริเวณอนุสาวรีย์ฯ นั้นกล่าวว่า “ตนได้วิ่งไล่ตามและเคาะกระจกรถพร้อม

⁸⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁸⁶ สมศักดิ์ ทรัพย์สุนทรกุล, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899 ล/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 31 สิงหาคม 2530.

⁸⁷ สงัด ทรัพย์สุนทรกุล, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003 และ 1036/2529” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 14 กันยายน 2530.

ทั้งร้องให้ เนื่องจากในขณะนั้นมีความรู้สึกกลัวมากกว่าถ้าโรงงานฯมาตั้งที่ภูเกิดแล้วคนจะตาย เลยแสดงกิริยาเช่นนั้นเพื่อที่จะบอกว่า ไม่เอาโรงงานฯ”⁸⁸

ยิ่งไปกว่านั้นนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้ให้สัมภาษณ์ในเวลาต่อมาว่า

“กรณีที่ข่าวระบุว่า ตนถูกตบหน้าที่อนุสาวรีย์นั้น ไม่เป็นความจริง ทั้งนี้เนื่องจากตอนที่เข้าไปสักการะนั้น ปรากฏว่ามีฝูงชนมาห้อมล้อมจำนวนมาก จึงได้ยกมือไหว้ผู้หญิงคนหนึ่งและขอให้ช่วยพาไปที่อนุสาวรีย์ ผู้หญิงคนนั้นได้ยื่นมือมาให้จับและพาไปที่อนุสาวรีย์ ซึ่งคนเห็นระยะไกลอาจจะเข้าใจผิด”⁸⁹

เหตุการณ์หลังจากที่รัฐมนตรีและคณะออกมาจากบริเวณอนุสาวรีย์ฯแล้วนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงได้พารัฐมนตรีมาที่ศาลากลางจังหวัดเพื่อมาที่ศาลาประชาคม แต่รัฐมนตรีกลับสั่งการว่าจะดูในเมืองเพราะเห็นว่ามีโปสเตอร์เต็มบ้านเต็มเมือง ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงได้พารัฐมนตรีเข้ามาดูในตัวเมืองภูเก็ต เวลาประมาณ 10.00 น. ขบวนรถมาหยุดที่บริเวณสี่แยกศาลากลางจังหวัด เนื่องจากมีประชาชนจำนวนมากในบริเวณนั้น ขณะนั้นเองรัฐมนตรีเห็นรถมอเตอร์และรถบรรทุก 2 คันเต็มพร้อมทั้งผู้ชายคนเต็มมาตั้งอยู่ที่บริเวณศาลากลาง รัฐมนตรีจึงพูดกับผู้ว่าราชการจังหวัดว่า “ไม่ประสงค์ดีแล้ว ผมไม่เอาด้วยนะ” ขณะที่รัฐมนตรีกับผู้ว่าราชการจังหวัดพูดคุยกันอยู่นั้นผู้บังคับการตำรวจภูธร 10 ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบความสงบเรียบร้อยอยู่ที่ศาลาประชาคมแจ้งมายังวิฑูรย์มือถือของผู้ว่าราชการจังหวัดว่า ที่ศาลาประชาคมขณะนี้ประชาชนเป็นจำนวนมากเป็นหมื่นเป็นแสนและไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในความสงบได้ ขอให้พารัฐมนตรีหลบไปก่อน ถ้าเข้ามาจะเป็นอันตราย ทันใดนั้นรถของผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ตตามมา จึงได้ตกลงกันว่าพารัฐมนตรีไปที่โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลินก่อนเนื่องจากผู้บังคับการตำรวจภูธร 10 พร้อมด้วยกำลังตำรวจจำนวนหนึ่งอยู่ที่โรงแรมฯ⁹⁰

⁸⁸สัมภาษณ์ มาโนช พันธุ์ฉลาด, ประธานนักเรียนโรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย, 19 กุมภาพันธ์ 2545.

⁸⁹“แทนทาลัม,” *มติชน* (26 มิถุนายน 2529): 16.

⁹⁰สนอง รอดโพธิ์ทอง, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ1036/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

เมื่อรัฐมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัดมาถึงโรงแรมภูเก็ตเมอร์ลิน รัฐมนตรีได้กล่าวกับผู้ว่าราชการจังหวัดและนายตำรวจจำนวนหนึ่งที่โรงแรมฯ ว่า “พวกนี้ไม่เป็นมิตรแล้ว อยู่จะเป็นอันตราย” จากนั้นจึงตกลงกันว่าจะทำการเปลี่ยนรถโดยใช้รถตู้ของทางโรงแรมฯ เพื่อพารัฐมนตรีออกไปที่ศูนย์ปราบปรามแร่ ตำบลโคกลอย อำเภอท้ายเหมืองจังหวัดพังงา โดยในระหว่างทางนั้นได้ขาดการติดต่อกับที่ศาลากลางจังหวัดและที่ศาลาประชาคม⁹¹

คณะของรัฐมนตรีถึงศูนย์ปราบปรามแร่เวลาประมาณ 11 นาฬิกาเศษ รัฐมนตรีมีคำสั่งว่าต้องการจะพบตัวแทนกลุ่มต่อต้านที่นี่ ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงได้วิหุ่ไปผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ตให้รวบรวมตัวแทนมาพบ ต่อมาผู้บังคับการตำรวจภูธร 10 และผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ตได้ไปที่โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลินและได้เยี่ยมรถตู้ของโรงแรมฯ 1 คันพร้อมคนขับนำตัวแทนกลุ่มต่อต้านประมาณ 10 คนเดินทางมาพบรัฐมนตรี เมื่อตัวแทนผู้คัดค้านได้พบกับนายจิริยาได้มีการแสดงความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วรวบรวมให้นายจิริยา ขณะนั้นได้มีรายงานมาทางวิหุ่มือถือว่าประชาชนได้ขว้างปาศาลาประชาคมแล้ว อีกจำนวนหนึ่งไปที่โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลินและขว้างปาโรงแรมฯด้วย⁹² รัฐมนตรีจึงพูดว่า “อะ ผู้ว่าสอนง ทำไม่ถึงทำกันแบบนี้ ผมไปเปลี่ยนรถ กินน้ำส้มไม่ถึงแก้ว รังแกกันทำไม” จากนั้นรัฐมนตรีได้ติดต่อกับนายกรัฐมนตรีได้ โดยนายกฯได้กำชับให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดูแลรัฐมนตรีให้ดี อย่าให้เป็นอันตรายและให้พารัฐมนตรีมาทางเครื่องบิน จนกระทั่งสามารถติดต่อขอเฮลิคอปเตอร์จากตำรวจได้เมื่อเวลาประมาณ 16.00 น. รัฐมนตรีกับคณะจึงขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปลงที่อำเภอหาดใหญ่เพื่อเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร⁹³

เหตุการณ์ที่ศาลาประชาคมจังหวัดภูเก็ต

เหตุการณ์ที่ศาลาประชาคมตั้งแต่เวลา 8.00 น. มีเจ้าพนักงานตำรวจมาคอยรักษาการณ์อยู่โดยรอบ โดยมีข้าราชการ สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด คณะอาจารย์วิทยาลัยครู

⁹¹ เรื่องเดียวกัน.

⁹² ศาลฎีกา, “คำพิพากษาฎีกาที่ ฎ346-347 เรื่อง ก่อการรุมวายุขึ้นในบ้านเมือง ก่อเหตุเพลิงไหม้ ทำให้เสียทรัพย์และเรื่องก่อการรุมวายุขึ้นในบ้านเมือง ทำให้เสียทรัพย์,” 13 กุมภาพันธ์ 2535.

⁹³ สนอง รอดโพธิ์ทอง, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ1036/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

กำหนดผู้ใหญ่บ้านและตัวแทนกลุ่มคัดค้านมารออยู่บนชั้นสองของอาคาร ส่วนประชาชนได้ทยอยกันมาจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งเวลา 9.30 น. อันเป็นเวลานัดหมายตามกำหนดการ ปรากฏว่ามีประชาชนมาชุมนุมกันประมาณ 60,000-70,000 คน พร้อมทั้งมีป้ายข้อความคัดค้านโรงงานเป็นจำนวนมาก แต่ปรากฏว่าคณะของรัฐมนตรีไม่มาตามกำหนดการ⁹⁴

จนกระทั่งเวลาประมาณ 10.00 น. ซึ่งเลยกำหนดเวลานัดหมายกับประชาชนไปมากแล้ว ปรากฏว่าประชาชนมารอที่ศาลาประชาคมจนเต็มไปหมดและยังอยู่ในความสงบ ผู้บังคับการตำรวจภูธร 10 ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบความสงบเรียบร้อยอยู่ที่ศาลาประชาคมได้รายงานวิทยุแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและรัฐมนตรีทราบ ว่า ควบคุมประชาชนไม่ได้ ถ้ารัฐมนตรีเข้ามาอาจเป็นอันตราย เนื่องจากประชาชนไม่อยู่ในระเบียบเพราะมีการเดินขบวนไปมาไม่อยู่ในระเบียบ โดยมีได้รายงานว่าการันผู้ใหญ่บ้านซึ่งก็มีหน้าที่ควบคุมลูกบ้านของตนนั้นพร้อมที่จะคุ้มครองความปลอดภัยของรัฐมนตรี⁹⁵

จนกระทั่งเวลาผ่านไปอีกประมาณหนึ่งชั่วโมง รัฐมนตรีก็ยังไม่มาที่ศาลาประชาคม โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการประกาศเลื่อนเวลาที่รัฐมนตรีจะมานับสิบครั้ง แต่รัฐมนตรีก็ยังไม่มา⁹⁶ ประชาชนจำนวนหนึ่งเริ่มตะโกนในทำนองว่า “นัดเก้าโมง สิบโมงก็แล้วสิบเอ็ดโมงก็แล้ว ก็ยังไม่มา อย่างนี้โกหกประชาชน”⁹⁷ ในระหว่างที่รออยู่เป็นเวลาหลายชั่วโมงนี้ ประชาชนเริ่มรู้สึกร้อน กระหายน้ำและหิวมากขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากอากาศร้อนและทางจังหวัดไม่ได้เตรียมน้ำดื่มและอาหารไว้คอยบริการ นอกจากนี้บางคนยังได้ออกจากบ้านมาตั้งแต่เวลา 6 โมงเช้า อีกทั้งปรากฏว่า

⁹⁴ ศาลฎีกา, “คำพิพากษาฎีกาที่ ฎ346-347 เรื่อง ก่อการร้ายขึ้นในบ้านเมือง ก่อเหตุเพลิงไหม้ ทำให้เสียทรัพย์และเรื่องก่อการร้ายขึ้นในบ้านเมือง ทำให้เสียทรัพย์,” 13 กุมภาพันธ์ 2535.

⁹⁵ สนอง รอดโพธิ์ทอง, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

⁹⁶ สัมภาษณ์ ชวลิต ณ นคร, ประธานฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการต่อต้านมลภาวะเป็นพิษ จังหวัดภูเก็ต, 20 กุมภาพันธ์ 2545.

⁹⁷ สัมภาษณ์ เสริมศักดิ์ ปิยธรรม, ประธานกลุ่มประสานงานต่อต้านมลภาวะเป็นพิษ, 19 กุมภาพันธ์ 2545.

ไม่มีข้าราชการของทางจังหวัดคนใดมาชี้แจงให้ประชาชนทราบว่า เหตุใดรัฐมนตรีจึงยังไม่มา⁹⁸ ประชาชนจึงเริ่มใช้สิ่งของใกล้ตัวขว้างปาศาลาประชาคม เมื่อตัวแทนคนใดขึ้นมาพูดให้หยุดก็จะถูกขว้างปาด้วย⁹⁹ เนื่องจากกลุ่มคนดังกล่าวมีความรู้สึกที่ บรรดาตัวแทนและกำนันผู้ใหญ่บ้าน เหล่านั้นหลอกให้มา¹⁰⁰ ต่อมาหัวหน้าสำนักงานจังหวัดได้พูดผ่านเครื่องขยายเสียงว่าให้ตัวแทน กลุ่มผู้คัดค้านไปพบรัฐมนตรีที่โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลิน โดยเสียงที่พูดนั้นได้ยินกันทั่วศาลาประชาคม ทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งทยอยกันออกจากศาลาประชาคมเพื่อไปที่โรงแรมตามที่ตนได้ยินโดย ชักชวนกันออกไปโดยมีเป้าหมายเพื่อไปพบรัฐมนตรีที่โรงแรม¹⁰¹ แต่บางส่วนเดินทางกลับบ้านและ บางส่วนเดินทางไปโรงงานแทนทาลัม เนื่องจากทราบมาว่าตามกำหนดการ รัฐมนตรีจะเดินทางไป ตรวจและดูงานที่โรงงานฯ ในเวลา 14.00 น. เหตุการณ์ที่ศาลาประชาคมจึงเริ่มสงบลงเป็นปกติ¹⁰²

เหตุการณ์ที่โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลิน

ภายหลังจากที่กลุ่มตัวแทนผู้คัดค้านมาที่โรงแรมฯ และอาศัยรถตู้ของทางโรงแรมฯ ออกไป นั้น ต่อมาเวลาประมาณ 12.00 น. ได้มีผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ประมาณ 2-3 คนเดินทางมาที่ โรงแรมฯ เพื่อมาแจ้งให้ทราบว่า ประชาชนที่กำลังชุมนุมกันอยู่ที่ศาลาประชาคมกำลังเดินทางมาที่ โรงแรมฯ เมื่อทางโรงแรมฯ ได้ทราบเหตุการณ์ดังกล่าวจึงได้ติดต่อไปยังสถานีตำรวจภูธรอำเภอ เมืองภูเก็ตเพื่อขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาดูแล จนกระทั่งเวลาประมาณ 12.30 น. ประชาชนกลุ่ม

⁹⁸ เสียมยิว สุวรรณรัตน์, "คำให้การคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 10 สิงหาคม 2530.

⁹⁹ สุพันธ์ทา เขียมอนันต์เจริญ, "บันทึกคำให้การของผู้ร้องทุกข์ ผู้กล่าวโทษ หรือ พยาน," สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต, 5 กรกฎาคม 2529, ศาลจังหวัดภูเก็ต, เอกสารหมาย จ. 42 โจทก์อ้างในคดีอาญาดำที่ 899/2529.

¹⁰⁰ สัมภาษณ์ เรวุฒิ จินดาพล, ประชาชนชาวภูเก็ตและผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร จังหวัดภูเก็ต พรรคพลังใหม่, 7 กุมภาพันธ์ 2545.

¹⁰¹ อภินันท์ รังสินธุ์รัตน์, "คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 10 สิงหาคม 2530.

¹⁰² ศาลฎีกา, "คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ฎ346-347 เรื่อง ก่อการยุบหน่วยขึ้นในบ้านเมือง ก่อเหตุเพลิงไหม้ ทำให้เสียทรัพย์และเรื่องก่อการยุบหน่วยขึ้นในบ้านเมือง ทำให้เสียทรัพย์," 13 กุมภาพันธ์ 2535.

แรกประมาณ 100 คนได้เดินทางมาถึงโรงแรมฯ และทยอยตามกันมาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆจนบริเวณหน้าโรงแรมเต็มไปด้วยประชาชนประมาณ 1,000 คน¹⁰³

จากนั้นได้มีคนได้ยื่นบนรถบรรทุก 6 ล้อซึ่งเข้ามาจอดที่บริเวณหน้าโรงแรมฯ โดยคนบนรถพูดว่า “ที่มาต้องการพบนายจิริยาฯ ถ้าอยู่ที่ให้ลงมา” ผู้จัดการทั่วไปของโรงแรมฯจึงออกมาชี้แจงต่อประชาชนที่มาว่า “นายจิริยาฯไม่ได้พักอยู่ที่โรงแรม” แต่ประชาชนไม่เชื่อและจะขอเข้าไปดูภายในโรงแรมฯ โดยผู้จัดการทั่วไปของโรงแรมอนุญาตให้เข้าไปได้แต่ให้ส่งตัวแทนเข้าไปเพียงสองคน อย่างไรก็ตามประชาชนที่มารออยู่นั้นไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะส่งใครเข้าไป บางคนพยายามที่เข้าไปในโรงแรมแต่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจกันมิให้เข้าไป จากนั้นเริ่มมีการขว้างปากระจกของโรงแรมฯ และต่อมาจำนวนคนที่ขว้างปาก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระจกด้านหน้าชั้นล่างของโรงแรมแตกเสียหาย¹⁰⁴

ในระหว่างที่ประชาชนจำนวนหนึ่งพูดว่า ให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มาพูดชี้แจงกับประชาชน ผู้จัดการทั่วไปของโรงแรมฯจึงติดต่อไปที่ศาลากลางจังหวัดและที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองภูเก็ตแต่ไม่สามารถติดต่อได้เนื่องจากไม่มีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่อยู่เลย จนกระทั่งเวลาประมาณ 15.00 น. จึงสามารถติดต่อกับผู้ว่าราชการจังหวัดได้ โดยทางโรงแรมได้ขอให้จัดส่งกำลังเจ้าหน้าที่มาที่โรงแรมเพื่อควบคุมสถานการณ์ โดยในระหว่างที่รออยู่นั้น ประชาชนยังคงขว้างปากระจกโรงแรมฯอยู่โดยตลอดตั้งแต่ชั้นล่างจนถึงชั้นบน ต่อมามีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งได้บุกเข้ามาเผาห้องน้ำซึ่งอยู่บริเวณห้องจัดเลี้ยงของโรงแรม มีการเผาโดยสารซึ่งจอดอยู่ที่ด้านหน้าโรงแรมฯ ทางโรงแรมจึงติดต่อไปยังเทศบาลเมืองภูเก็ตให้ส่งรถดับเพลิงมาที่โรงแรมฯ¹⁰⁵

หลังจากนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บัญชาการตำรวจภูธร 4 มาถึงโรงแรมและได้ประกาศให้ประชาชนที่กำลังขว้างปาโรงแรมฯอยู่นั้นหยุดขว้างปา แต่กลับถูกประชาชนขว้างปาทำ

¹⁰³ชาญ วงศ์สัตยานนท์, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, 1036 และ 1115/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 20 พฤศจิกายน 2529.

¹⁰⁴ฉัตรชัย สิทธิบุตร, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003 และ 1036/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 26 ตุลาคม 2530.

¹⁰⁵ชาญ วงศ์สัตยานนท์, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, 1036 และ 1115/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 20 พฤศจิกายน 2529.

ให้ต้องหลบเข้าไปในโรงแรมฯ จากนั้นได้มีเสียงปืนดังขึ้น 3-4 นัด โดยเสียงมาจากบริเวณห้องจัดเลี้ยงของโรงแรมฯ ประชาชนจึงได้กรูกันเข้ามาในโรงแรมฯ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการตำรวจภูธร 4 เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานของโรงแรมฯ จึงพากันหลบออกไปทางด้านหลังของโรงแรมฯ¹⁰⁶ จากนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บัญชาการตำรวจภูธร 4 ได้ไปที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองภูเก็ตเพื่อตั้งกองอำนวยความสะดวกขึ้นและทั้งสองได้ตกลงกันว่าจะใช้แก๊สน้ำตาเพื่อสลายฝูงชนโดยมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระจัดกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆมารวมพล¹⁰⁷

เมื่อกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจมาถึงโรงแรมฯ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ยิงปืนขึ้นฟ้า ประชาชนจึงแตกตื่นและวิ่งหนี ส่วนพนักงานของโรงแรมฯ ได้ช่วยกันดับไฟซึ่งเกิดจากประชาชนจำนวนหนึ่งบุกเข้ามาเผาห้องน้ำในบริเวณห้องจัดเลี้ยงของโรงแรมฯ จนกระทั่งเพลิงสงบลงเมื่อเวลาประมาณ 20.00 น. โดยมูลค่าของทรัพย์สินทางโรงแรมฯ ที่เสียหายรวมทั้งสิ้นประมาณ 24 ล้านบาทเศษ¹⁰⁸ และเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้กว่า 20 คน¹⁰⁹

เหตุการณ์ที่โรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรี

เวลาประมาณ 13.00 น. ปรากฏว่ามีประชาชนประมาณ 100-200 คน ได้มารอที่บริเวณหน้าโรงงานฯ และมีการนำพวงหรีดที่มาวางไว้หน้าประตูทางเข้าโรงงานด้วย โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยรักษาการณ์อยู่ด้วย ต่อมามีคนมาพูดคุยกับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของโรงงานว่า จะขอเข้าไปภายในโรงงานแต่เจ้าหน้าที่ของโรงงานไม่อนุญาต จึงมีคนจำนวนหนึ่งใช้ชะแลงจัดป้ายชื่อโรงงานออก บางส่วนใช้ก้อนหิน เศษเหล็กและขวดแก้วขว้างปาป้อมยาม จากนั้นมีเสียงตะโกนว่าในลักษณะที่ว่า ถ้าไม่ให้เข้าไปก็บุกเข้าไปเผาเลย โดยให้คนไปนำน้ำมันเชื้อเพลิงมา

¹⁰⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰⁷ สนอง รอดโพธิ์ทอง, "คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

¹⁰⁸ ชาญ วงศ์สัตยานนท์, "คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, 1036 และ 1115/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 20 พฤศจิกายน 2529.

¹⁰⁹ สนอง รอดโพธิ์ทอง, "คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

นอกจากนี้ยังมีการชักชวนให้ประชาชนที่มาชุมนุมอยู่หน้าโรงงานซึ่งได้ทยอยกันมาจนมีจำนวนประมาณ 10,000 คน ช่วยกันเผาโรงงานด้วย¹¹⁰

ต่อมาประชาชนจำนวนหนึ่งจึงใช้ท่อเหล็กทูปตีป้ายชื่อโรงงาน ขว้างปาสิ่งของต่างๆเข้าไปในโรงงานทำให้กระจกหน้าต่างแตกเสียหาย จากนั้นมีกลุ่มวัยรุ่นทั้งปิ่นก่าแพงและทูปก่าแพงจนสามารถเข้าไปภายในโรงงานเพื่อขโมยเครื่องจักรโรงงานออก เมื่อประตูโรงงานถูกทำลายปรากฏว่ามีฝูงชนกว่า 200 คนบุกเข้าไปในอาคารต่างๆของโรงงาน แล้วใช้ไม้และท่อเหล็กทูปตีทรัพย์สินของโรงงาน อีกทั้งยังได้ใช้น้ำมันเชื้อเพลิงราดตัวอาคารและจุดไฟเผาทั้งใช้ขวดบรรจุน้ำมันเชื้อเพลิงอุดด้วยผ้าจุดไฟโยนไปที่ตัวอาคารด้วย บางคนใช้เสื้อของตัวเองชุบน้ำมันแล้วจุดไฟโยนไปที่รถยนต์ซึ่งอยู่หน้าโรงงาน¹¹¹ นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีการทำร้ายผู้สื่อข่าวที่กำลังบันทึกภาพเหตุการณ์ด้วย โดยพูดในลักษณะที่ว่า “นักข่าวเอาให้ตาย แต่ก่อนไม่เห็นเสนอข่าว ทำไม่ถึงมาเสนอข่าวตอนนี้” โดยผู้สื่อข่าวบางคนถูกดักกล้องถ่ายรูปพร้อมทั้งดึงฟิล์มออก¹¹² โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถห้ามปรามผู้ที่ใช้ความรุนแรงได้เลย เนื่องจากมีประชาชนบุกเข้าไปเผาและทำลายทรัพย์สินต่างๆของทางโรงงานกว่า 2,000 คน ทำให้อาคารทุกหลังถูกทำลายและถูกเพลิงเผา โดยมีประชาชนที่มาชุมนุมกันอยู่ภายนอกโรงงานอีกประมาณ 20,000-30,000 คน¹¹³ จนกระทั่งเวลาประมาณ 24.00 น. เพลิงจึงสงบลงได้¹¹⁴

¹¹⁰ ศาลฎีกา, “คำพิพากษาฎีกาที่ ฎ346-347 เรื่อง ก่อการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ก่อเหตุเพลิงไหม้ ทำให้เสียทรัพย์และเรื่องก่อการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ทำให้เสียทรัพย์,” 13 กุมภาพันธ์ 2535.

¹¹¹ เรื่องเดียวกัน.

¹¹² ฉัตรชัย สิทธิบุตร, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003 และ 1036/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 26 ตุลาคม 2530.

¹¹³ ศาลฎีกา, “คำพิพากษาฎีกาที่ ฎ346-347 เรื่อง ก่อการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ก่อเหตุเพลิงไหม้ ทำให้เสียทรัพย์และเรื่องก่อการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ทำให้เสียทรัพย์,” 13 กุมภาพันธ์ 2535.

¹¹⁴ สอนอง รอดโพธิ์ทอง, “คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529,” ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

เหตุการณ์การจลาจลในเมืองภูเก็ต

ภายหลังจากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวผู้ต้องหากระทำความผิดที่โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลินมายังสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองภูเก็ตแล้ว ปรากฏว่ามีประชาชนประมาณ 50-60 คนได้ตามมาและพยายามจะเข้าไปภายในสถานีตำรวจด้วย แต่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงปืนขับไล่ให้ออกไป ประชาชน กลุ่มดังกล่าวจึงออกมาแล้วไปทางเข้าสถานีตำรวจอีกด้านหนึ่งแล้วทำลายป้ายทางเข้าสถานีตำรวจโดยใช้รถยนต์ 6 ล้อของการไฟฟ้าบางละมุงดิ่งป้ายสถานีตำรวจออกไปทิ้งในคลองใกล้ๆกับบริเวณนั้น นอกจากนี้ยังมีคนจำนวนหนึ่งใช้ก้อนหินขว้างปาบริษัทจตุติพาณิชย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องยิงปืนขึ้นฟ้าทำให้หยุดขว้างปา จากนั้นกลุ่มคนดังกล่าวจึงหยุดการขว้างปาบริษัทแต่หันไปทำลายสัญญาณไฟจราจรในบริเวณนั้นแทน มีการทำลายที่พักรถของเจ้าพนักงานตำรวจจราจรบริเวณนั้น อีกทั้งยังมีประชาชนจำนวนหนึ่งไปทุบตีและขว้างปากระจกของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด สาขาภูเก็ต ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด สาขาภูเก็ต ธนาคารแหลมทอง จำกัด สาขาภูเก็ต ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาถนนเทพกระษัตรี ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาภูเก็ต รวมไปถึงทุบตีรถยนต์ที่จอดอยู่ในบริเวณธนาคารและทำลายคอมพิวเตอร์และกระถางต้นไม้ของเทศบาลที่อยู่หน้าธนาคารแตกเสียหายด้วย¹¹⁵

เหตุการณ์ยุติ

ผู้ว่าราชการจังหวัดได้รายงานสถานการณ์ให้นายสิทธิ จิรโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยทราบทางโทรศัพท์ว่า ขณะนี้ทางจังหวัดไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ โดยที่ผ่านมาได้ใช้แก๊สน้ำตาในการสลายฝูงชนแล้วและเสนอให้ประกาศภาวะฉุกเฉิน จนกระทั่งเวลาประมาณ 22.00 น. รัฐบาลจึงประกาศภาวะฉุกเฉินขึ้นในจังหวัดภูเก็ต¹¹⁶ พร้อมทั้งจัดตั้งกองอำนวยการร่วม

¹¹⁵ ศาลฎีกา, "คำพิพากษาฎีกาที่ ฎ346-347 เรื่อง ก่อการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ก่อเหตุเพลิงไหม้ ทำให้เสียหายและเรื่องก่อการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ทำให้เสียหาย," 13 กุมภาพันธ์ 2535.

¹¹⁶ สอนอง รอดโพธิ์ทอง, "คำให้การในคดีหมายเลขดำที่ 899, 1003, และ 1036/2529," ศาลจังหวัดภูเก็ต, 4 มกราคม 2531.

สถานการณ์ฉุกเฉินจังหวัดภูเก็ตเพื่อเข้าควบคุมและคลี่คลายสถานการณ์ เหตุการณ์ทุกอย่างจึงสงบลงเป็นปกติ¹¹⁷

4.3.2 สรุปความเสียหายจากการใช้ความรุนแรงในวันที่ 23 มิถุนายน 2529

กล่าวโดยสรุปแล้วเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงในการคัดค้านโรงงานไทยแลนด์ แทนทาลัมอินดัสตรี ในวันที่ 23 มิถุนายน 2529 นั้นประกอบไปด้วย¹¹⁸

1. ใช้วัตถุของแข็งขว้างปาและประทุร้ายเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจจังหวัดภูเก็ตในขณะที่ทำการห้ามปรามการขว้างปาสิ่งของทำลายทรัพย์สินที่ศาลาประชาคมจังหวัดภูเก็ตอันเป็นทรัพย์สินของทางราชการและทรัพย์สินของโรงแรมภูเก็ตเมอร์ลินและโรงงานไทยแลนด์ แทนทาลัมอินดัสตรี
2. ทำลายทรัพย์สินของโรงแรมภูเก็ตเมอร์ลินรวมจำนวนทั้งสิ้น 30 รายการ และวางเพลิงเผาโรงแรมทำให้ตัวอาคารของโรงแรมเสียหายซึ่งรวมไปถึงทรัพย์สินขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยและของบริษัททริปเปิ้ลเอ็กซ์แทรเวล จำกัด ถูกเผาทำลายด้วย
3. วางเพลิงเผาอาคารและทรัพย์สินของโรงงานไทยแลนด์ แทนทาลัมอินดัสตรีและทำให้ทรัพย์สินของบริษัทซิโน-ไทยเอ็นจีเนียริงแอนด์คอนสตรัคชั่น จำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ปีกิริมแอนโกและองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยซึ่งอยู่ในบริเวณโรงงานถูกเผาทำลายด้วย
4. วางเพลิงเผารถยนต์โดยสารและรถยนต์กระบะของเอกชน และรถยนต์กระบะของทางราชการรวมทั้งสิ้นจำนวน 3 คัน และใช้วัตถุของแข็งขว้างปาทำลายรถยนต์โดยสารของทางโรงแรมอีก 2 คันจนใช้การไม่ได้

¹¹⁷ วิจิตร สงวนศักดิ์, จลาจลแทนทาลัม 23 มิ.ย. 29, หน้า 68.

¹¹⁸ ศาลฎีกา, "คำพิพากษาฎีกาที่ ฎ346-347 เรื่อง ก่อการร้ายขึ้นในบ้านเมือง ก่อเหตุเพลิงไหม้ ทำให้เสียทรัพย์สินและเรื่องก่อการร้ายขึ้นในบ้านเมือง ทำให้เสียทรัพย์สิน," 13 กุมภาพันธ์ 2535.

5. ขว้างปาและทำลายทรัพย์สินในศาลาประชาคมจังหวัดภูเก็ตอันเป็นทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต
6. ใช้ของแข็งทุบตีและทำลายป้ายสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองภูเก็ตของกรมตำรวจ
7. ทำลายสัญญาณไฟจราจรของเทศบาลเมืองภูเก็ต

4.3.3 สรุปผลการพิจารณาคดี¹¹⁹

การใช้ความรุนแรงในการเคลื่อนไหวคัดค้านการเปิดดำเนินงานของโรงงานไทยแลนด์ เทนทาลัมอินดัสตรี จำกัด เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2529 นั้น พนักงานสอบสวนสามารถจับกุมผู้ที่ใช้ความรุนแรงได้จำนวน 36 คน ซึ่งทั้งหมดไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรืออยู่ในฐานะแกนนำในการชุมนุมคัดค้านแต่อย่างใด ในเบื้องต้นทั้ง 36 คนให้การปฏิเสธ ต่อมาโรงแรมภูเก็ตเมอร์ลินได้ถอนฟ้องทำให้ความผิดที่กระทำต่อทรัพย์สินของโรงแรมระงับไป จากนั้นจำเลยจำนวน 5 คนยอมรับสารภาพ ในที่สุดศาลชั้นต้นจังหวัดภูเก็ตพิจารณามีจำเลยที่กระทำความผิดจริง 25 คนและยกฟ้องจำเลยที่เหลือจำนวน 6 คน

โดยจำเลยจำนวนทั้งสิ้น 25 คนที่มีความผิดได้ยอมรับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นจำนวน 4 คน ส่วนที่เหลืออีก 21 คนอุทธรณ์ โดยศาลอุทธรณ์ภาค 3 ได้พิจารณาวินิจฉัยจำนวนจำเลยทั้ง 21 คนที่อุทธรณ์นั้นมีความผิดจริงจำนวน 13 คนและพิพากษายกฟ้องจำเลยอีกจำนวน 8 คน โดยในจำนวนผู้ที่กระทำผิดทั้ง 13 คนนั้นมีจำนวน 4 คน ที่ยอมรับคำพิพากษาส่วนที่เหลืออีก 9 คนฎีการวมไปถึงโจทก์ได้ฎีกาให้จำเลยทั้ง 8 คนที่ศาลอุทธรณ์ยกฟ้องนั้นมีความผิดตามข้อกล่าวหาในชั้นศาลฎีกาด้วย

ต่อมาศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องจำเลยทั้ง 8 ตามที่โจทก์ฎีกา ส่วนจำเลยที่ฎีกาจำนวน 9 คนนั้น ศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องเฉพาะความผิดตามมาตรา 216 (เมื่อเจ้าพนักงานสั่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่สิบคนขึ้นไปให้ หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือทำการให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองให้ยุติการชุมนุม แต่ไม่ปฏิบัติตาม) ส่วนความผิดอื่นพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์

¹¹⁹ เรื่องเดียวกัน.

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากรณีการใช้ความรุนแรงในการคัดค้านการเปิดดำเนินการของโรงงานไทยแลนด์แทนทาลัมอินดัสตรีและรวมไปถึงการใช้ความรุนแรงในสถานที่ต่างๆตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในทางการพิจารณาคดีปรากฏว่ามีผู้กระทำความผิดจำนวนทั้งสิ้น 22 คน ซึ่งมีทั้งผู้ที่รับสารภาพ ผู้ที่ยอมรับรับคำพิพากษาและผู้ที่ไม่ให้การปฏิเสธแต่ถูกตัดสินว่ากระทำผิดในท้ายที่สุดด้วย เช่น นายเรวุฒิ จินดาพล ถูกตัดสินว่ามีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 360 ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายและเสียทรัพย์สินและถูกพิพากษาจำคุกเป็นเวลา 1 ปี ทั้งนี้ นายเรวุฒิ จินดาพล ได้ชี้แจงว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใช้ความรุนแรงในวันที่ 23 มิถุนายน 2529 ตามสถานที่ต่างๆแต่อย่างใดและที่ตนเองต้องถูกจำคุกนั้นเนื่องจากถูกใส่ร้าย¹²⁰

---

¹²⁰ สัมภาษณ์ เรวุฒิ จินดาพล, ประชาชนชาวภูเก็ตและผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดภูเก็ต พรรคพลังใหม่, 7 กุมภาพันธ์ 2545.